

PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE

Doporučení Komise pro český Strategický plán SZP SDW (2020) 393 final

Průvodní document k

Sdělení Komise Evropskému Parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému sociálnímu výboru a výboru regionů

Doporučení členským státům ohledně jehich strategického plánu pro společnou zemědělskou politiku
COM (2020) 846

Obsah

Doporučení Komise pro český Strategický plán SZP 2

- 1.1 Podporovat chytré, odolné a diverzifikované odvětví zemědělství zajišťující potravinové zabezpečení 3
- 1.2 Posílit péči o životní prostředí a opatření v oblasti klimatu a přispět k cílům Unie v oblasti životního prostředí a klimatu 3
- 1.3 Posílit sociálně-ekonomickou strukturu venkovských oblastí a řešit společenské problémy... 4
- 1.4 Modernizace odvětví prostřednictvím posílení a sdílení znalostí, inovací a digitalizace a podporou jejich zavádění..... 5
- 1.5 DOPORUČENÍ 6

Analýza rozvoje zemědělství a venkova v Česku 8

- 2.1 Podporovat životaschopné příjmy hospodářských podniků a jejich odolnost na celém území EU za účelem vyššího zabezpečení potravin 9
- 2.2 Posílení tržní orientace a zvýšení konkurenceschopnosti, a to i prostřednictvím většího zaměření na výzkum, technologii a digitalizaci 11
- 2.3 Zlepšit postavení zemědělců v hodnotovém řetězci 12
- 2.4 Přispívat ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, jakož i k udržitelné energii..... 13
- 2.5 Podporovat udržitelný rozvoj přírodních zdrojů, jako je voda, půda a ovzduší, a účinné hospodaření s nimi 15
- 2.6 Přispívat k ochraně biologické rozmanitosti, posilovat ekosystémové služby a zachovávat stanoviště a krajiny 17
- 2.7 Získávat mladé zemědělce a usnadňovat rozvoj podnikání ve venkovských oblastech..... 19
- 2.8 Podporovat zaměstnanost, růst, sociální začleňování a místní rozvoj ve venkovských oblastech, včetně biohospodářství a udržitelného lesního hospodářství 21
- 2.9 Zlepšovat reakci zemědělství EU na společenskou poptávku po potravinách a zdraví, včetně bezpečných, výživných a udržitelných potravin, jakož i dobrých životních podmínek zvířat. 21
- 2.10 Průřezový cíl týkající se znalostí, inovací a digitalizace 23

1

DOPORUČENÍ KOMISE PRO ČESKÝ STRATEGICKÝ PLÁN SZP

Tento dokument, který je součástí strukturovaného dialogu o přípravě strategického plánu společné zemědělské politiky (SZP), obsahuje doporučení pro český Strategický plán SZP. Doporučení vycházejí z analýzy současného stavu a také potřeb a priorit zemědělství a venkovských oblastí v Česku. Doporučení se zabývají konkrétními hospodářskými, environmentálními a sociálními cíli budoucí SZP, zejména ambicemi a konkrétními cíli strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030. Jak je uvedeno ve strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“, Komise vyzývá Česko, aby ve svém strategickém plánu SZP určilo jednoznačné vnitrostátní hodnoty pro cíle Zelené dohody¹, s přihlédnutím ke své konkrétní situaci a těmito doporučením.

¹ Týká se cílů souvisejících s používáním a rizikem pesticidů, prodejem antimikrobiálních látek, ztrátou živin, oblastí s ekologickým zemědělstvím, krajinnými prvky s vysokou rozmanitostí a přístupem k rychlému širokopásmovému internetu.

1.1 Podporovat chytré, odolné a diverzifikované odvětví zemědělství zajišťující potravinové zabezpečení

Odvětví zemědělství v České republice se vyznačuje dvojitou strukturou, v níž velké zemědělské podniky zabírají více než 90 % zemědělské půdy. Většina půdy je pronajímána a mnoho původních vlastníků půdy již není do zemědělské činnosti zapojeno. Zemědělský podnikatelský důchod činí přibližně 112 % průměrného národního důchodu. Jedná se o hodnotu vyšší, než je průměr v EU, ačkoliv mezi jednotlivými zemědělskými podniky existují výrazné rozdíly. Na druhé straně průměrné hrubé mzdy v zemědělství dosahují pouze 80 % průměrné hrubé mzdy v celém národním hospodářství. Zemědělství jako takové hraje v celkové zaměstnanosti skromnou úlohu (2,4 %).

Česko má v zemědělských odvětvích, jako je drůbež, vepřové maso a ovoce a zelenina, schodek obchodní bilance. Jedná se o hlavní dovážené komodity.

České zemědělství čelí velkým výzvám, pokud jde o: i) úroveň inovací, ii) spolupráci mezi zemědělci, iii) kompenzování organizací producentů v určitých odvětvích a iv) vytváření krátkých dodavatelských řetězců. Mělo by se přezkoumat využití programů EU v oblasti kvality a ekologické produkce, protože by mohly přispět ke zlepšení postavení zemědělců v hodnotovém řetězci a ke zvýšení jejich přidané hodnoty. Navzdory úsilí vnitrostátních orgánů je spolupráce mezi zemědělci navzájem a mezi zemědělci a dalšími účastníky trhu v zemědělsko-potravinářském řetězci nedostatečná. Kromě toho nebyla podpora rozvoje krátkých dodavatelských řetězců dostupná v rámci stávajícího programu rozvoje venkova téměř využita.

1.2 Posílit péči o životní prostředí a opatření v oblasti klimatu a přispět k cílům Unie v oblasti životního prostředí a klimatu

V rámci Zelené dohody pro Evropu se české zemědělské odvětví vybízí, aby podniklo neodkladné kroky v oblasti řízení přírodních zdrojů a zmírňování změny klimatu.

Ačkoli podíl zemědělského odvětví na celkových emisích skleníkových plynů zůstal stabilní (a výrazně pod průměrem EU), čisté emise v zemědělství se od počátku roku 2010 zvýšily. Důvodem je zvyšování emisí jiných látek než CO₂ pocházejících z hospodářských zvířat (enterická fermentace) a ze zemědělských půd v kombinaci s dramatickým poklesem odstraňování CO₂ z odvětví využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) (v roce 2018 lesy dokonce emitovaly více CO₂, než kolik jej absorbovaly). Pokud jde o emise na jednotku v jiných odvětvích, než jsou odvětví produkce CO₂, je Česko stále nad průměrem EU. Odvětví zemědělství a lesnictví jsou relativně energeticky náročná, ale jsou také relativně účinná z hlediska výroby energie a jsou výrazně nad průměrem EU, pokud jde o chlévské energetické zdroje (anaerobní fermentace). Snižování emisí amoniaku ze zemědělství je i nadále důležitým cílem českého odvětví zemědělství. Přibližně 90 % emisí amoniaku pochází ze zemědělství a bylo zjištěno, že v České republice existuje vysoké riziko nedodržení závazku snížení emisí amoniaku jak v letech 2020–2029, tak v roce 2030 a dále¹.

Odvětví zemědělství a lesnictví je v Česku stejně jako v jiných zemích EU vystaveno rizikům souvisejícím s klimatem, které jsou důsledkem podstatné změny povětrnostních podmínek v posledních několika letech, obvykle ve formě mírných suchých zim a horkých období léta se silnými dešti. Jedná se o faktory, které vedle jiných způsobují období sucha se závažným dopadem na odvětví lesnictví, kde aktuálně dochází ke kácení velkých ploch smrkových lesů kvůli přítomnosti kůrovce.

Pokud jde o rámcovou směrnici o vodě, stav některých vodních útvarů není dobrý a neodpovídá cílům EU. Česko má v EU jeden z nejvyšších podílů útvarů podzemních vod, které nedosahují dobrého chemického stavu. Znečištění dusičnanů je zvláště problematické v regionech s vysokým přebytkem dusíku. Jedná se také o hlavní znečišťující látku odpovědnou za to, že země nedosahuje dobrého chemického stavu podzemních vod. Zemědělství představuje jednu z největších zátěží s dopadem na povrchové vody a je největší zátěží pro vody podzemní.

Stav zemědělských stanovišť z hlediska ochrany je obecně hodnocen jako nepříznivý. Přírodní stanoviště jsou obvykle poměrně malá a roztráštěná, zabírají většinou okrajové oblasti, kde dochází k pokračující degradaci a ztrátám. Situace v oblasti biologické rozmanitosti v Česku se neustále plošně zhoršuje.

Podstatná část produktivní zemědělské půdy je obhospodařována intenzivním způsobem zaměřeným na zisk. Zemědělské odvětví by mělo přijmout udržitelnější postupy hospodaření, jako jsou šetrné/bezorebné postupy zpracování půdy a zajištění pokryvu půdy během zimy. Česko má nejvyšší průměrnou velikost zemědělských podniků v EU, přičemž provozování velkoplošného zemědělství je hlavní příčinou úbytku přírodních stanovišť. Extrémně nízké pokrytí zemědělské půdy krajinnými prvky, jako jsou travnaté meze, křovinaté meze, remízky s osamělými stromy, aleje stromů, živé ploty a strouhy, má v takovém velkoplošném zemědělství negativní environmentální dopad na stanoviště a na nízkou schopnost zadržovat vodu.

1.3 Posílit sociálně-ekonomickou strukturu venkovských oblastí a řešit společenské problémy

Venkovské oblasti tvoří přibližně 37 % celkového území České republiky a je domovem 21 % její populace. Míra zaměstnanosti na venkově je relativně vysoká (73 %), ačkoliv rozdíl mezi pohlavími je značný (82 % u mužů a 66 % u žen). Na druhé straně je míra chudoby v českých venkovských oblastech na úrovni 11,6 % jednou z nejnižších v EU. Je třeba pečlivě zvážit zvláštní potřeby žen v zemědělství a ve venkovských oblastech s cílem zajistit rovnost žen a mužů a odstranit rozdíly mezi ženami a muži v oblasti zaměstnanosti, odměňování, důchodů a rozhodování.

Jelikož Česko má jednu z nejnižších měr nezaměstnanosti v EU, mnoho obyvatel ve venkovských oblastech snadno nachází pracovní příležitosti v jiných odvětvích než zemědělství, což se odráží ve vysoké míře volných pracovních míst v tomto odvětví. To vytváří další poptávku po zahraniční pracovní síle, zejména po sezónních zemědělských pracovnících. Zajištění ochrany pracovníků v zemědělství, zejména těch s nejistým zaměstnáním, sezónních a nehlášených, bude hrát hlavní roli při prosazování práv zakotvených v zákonech EU, která jsou ústředním prvkem spravedlivého potravinového systému EU, který předpokládá strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“.

Pro zemědělství v Česku je charakteristické stárnutí obyvatelstva pracujícího v zemědělství. V roce 2016 byla více než polovina (58,8 %) všech manažerů zemědělských podniků ve věku 55 let a více, zatímco pouze 4,4 % zemědělců bylo mladších 35 let.

Hlavními překážkami pro nové účastníky na trhu jsou přístup k půdě a kapitálu spolu se správnými překážkami. Výzvou i nadále zůstává odborná zemědělská příprava, zejména ta, která je určená pro mladé zemědělce.

V odvětví lesnictví došlo v posledních letech k významné těžbě smrkových lesů v důsledku kůrovcové kalamity. Jedná se o závažný problém v oblasti životního prostředí. Je proto nezbytné podporovat trvale udržitelné dlouhodobé lesní hospodářství a zalesňování a posílit multifunkční obhospodařování, ochranu lesů a obnovu lesních ekosystémů s cílem zlepšit stav lesních stanovišť a druhů, aby došlo ke zkvalitnění ekologických služeb a zvýšení biologické rozmanitosti a aby se vytvářela odolnost vůči hrozbám vyplývajícím například ze změny klimatu.

Prodej antimikrobiálních veterinárních přípravků neustále klesá a je pod průměrem EU. Přetrvávají však určité nedostatky v oblasti dobrých životních podmínek zvířat, které souvisejí s podmínkami v zemědělském podniku, například pokračující praxe krácení prasečích ocasů. Zlepšení biologické bezpečnosti zemědělských podniků je důležité pro ochranu proti riziku afrického moru prasat. Rizika spojená s používáním pesticidů se celkově snižují, ale objemy prodeje nebezpečnějších pesticidů v poměru k celkovému prodeji pesticidů zůstávají vysoké. Je třeba se rovněž více zasadit o to, aby všichni profesionální uživatelé přípravků na ochranu plodin používali integrovanou ochranu rostlin. Kromě toho má Česko velmi vysokou míru nepřenositelných nemocí kvůli rizikovým faktorům souvisejícím se stravou a je třeba vyvinout úsilí na podporu přechodu na zdravější udržitelnou stravu v souladu s vnitrostátními doporučeními.

1.4 Modernizace odvětví prostřednictvím posílení a sdílení znalostí, inovací a digitalizace a podporou jejich zavádění

Dobře fungující zemědělský znalostní a inovační systém (AKIS)² má pro strukturování toků znalostí s cílem reagovat na rostoucí informační potřebu zemědělců zásadní význam. Takový systém může urychlit inovace a zvýšit hodnotu stávajících znalostí k dosažení všech cílů SZP.

Český zemědělský znalostní a inovační systém (AKIS) je poměrně účinný. Přesto jeho plný potenciál stimulovat inovace v praxi, a tedy podporovat přechod k udržitelnější produkci potravin, stále brzdí pomalé zavádění interaktivních inovačních projektů, jejichž cílem je plné zapojení zemědělců do procesu budování, výměny a inovace znalostí.

Poradenské služby v České republice jsou v současné době financovány výhradně z vnitrostátních zdrojů. Je zapotřebí silnějších³ a vzájemně propojených poradenských služeb, lepších vazeb mezi veřejnými a soukromými poradci a investic do jejich školení a dovedností, stejně jako zapojení zemědělců do rozvoje inovačních projektů, které jim pomohou uspokojit jejich potřeby. Budoucí role zemědělských poradců by proto měla zahrnovat poskytování poradenství na míru o možnostech udržitelného hospodaření, včetně podpory pro přípravu a provádění projektů evropského inovačního partnerství.

Zatímco financování programu rozvoje venkova navrhované pro přenos znalostí, poradenských služeb a spolupráci (EIP) bylo těsně nad průměrem EU, využívání je poměrně nízké.

Zásadní význam pro předcházení dalším přesunům obyvatelstva do měst, zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a předcházení negativním dopadům krize způsobené koronavirem má digitalizace venkovských oblastí. Je také důležitá pro zelenou transformaci směrem k udržitelnějším a konkurenceschopnějším zemědělským postupům. Širokopásmové pokrytí venkovských oblastí v Česku zůstává výzvou.

1.5 DOPORUČENÍ

Komise se domnívá, že k řešení výše uvedených vzájemně propojených ekonomických, environmentálních/klimatických a sociálních výzev je třeba, aby se český strategický plán SZP zaměřil na své priority a soustředil své intervence na následující body:

Podporovat chytré, odolné a diverzifikované odvětví zemědělství zajišťující potravinové zabezpečení

- **Posílit postavení zemědělsko-potravinářského odvětví v hospodářské soutěži** zlepšením přístupu k půdě a podporou zpracování zemědělských produktů s vysokou přidanou hodnotou (například ekologických produktů nebo produktů spadajících do evropských a vnitrostátních programů kvality) a jejich uváděním na trh, a dále vybízením seskupení producentů a družstev k úsilí o uznání v odvětvích, kde v současné době nejsou ustaveny žádné uznané skupiny producentů. Přitom bude důležité zajistit součinnost s ostatními fondy EU a vnitrostátními fondy.
- **Upevnit rozvoj krátkých dodavatelských řetězců** podporou projektů usnadňujících uvádění na trh prostřednictvím digitálních platforem, přímé donášky nebo dovozu ze zemědělských podniků do domácností a na místní otevřené trhy.
- **Zlepšit životaschopnost zemědělských podniků prostřednictvím** lepšího řešení rozdílů v příjmech mezi zemědělskými podniky různých velikostí, odvětvími a územími. K doporučeným přístupům patří: posílené přerozdělování například uplatněním doplňkové redistributivní podpory příjmu pro udržitelnost, výplat jednorázových částek malým zemědělcům a snížením plateb, což odráží skutečné potřeby podpory ve světle hospodářských, sociálních a územních cílů.

Posílit péči o životní prostředí a opatření v oblasti klimatu a přispět k cílům Unie v oblasti životního prostředí a klimatu

- **Přispět k cílům Zelené dohody EU v oblasti ekologického zemědělství** urychlením přechodu konvenčního zemědělského hospodaření na hospodaření ekologické prostřednictvím odpovídajících programů přechodu na ekologické zemědělství a jeho zachování.
- Zintenzivnit úsilí o **snížení emisí skleníkových plynů ze zemědělství** podporou postupů ke zlepšení hospodaření s půdou, jako je např. zadržování zbytků plodin na polích, omezení orby orné půdy, diverzifikace a prodloužení střídání plodin a stimulace efektivnější spotřeby vstupů. Enterická fermentace hospodářských zvířat by se měla řešit přijetím strategií pro nízkoemisní krmení v souladu s metanovou strategií EU. Měly by být podporovány integrované systémy využívání půdy, jako jsou agrolesnictví nebo přístupy nízkouhlíkového zemědělství, s cílem zvýšit pohlcování uhlíku. Posíleno by mělo být rovněž úsilí o snížení závislosti zemědělského odvětví na energii.
- Podpořit rozvoj zemědělských postupů, které významně omezují emise NH₃ ze zemědělství a které zlepšují nakládání s dusíkatými a organickými hnojivy, mimo jiné s ohledem na zlepšení kvality podzemních a povrchových vod, a tím **přispět k cílům Zelené dohody EU v oblasti ztrát živin**.
- **Posílit ochranu biologické rozmanitosti, zlepšovat stav zemědělských a lesních stanovišť z hlediska ochrany v souladu s prioritami stanovenými v prioritním akčním rámci a přispět k cílům Zelené dohody EU v oblasti vysoké biologické rozmanitosti zemědělských podniků** zaváděním takových prvků v oblastech, kde chybí, a jejich udržováním tam, kde již existují.
- **Přispět k odolným zemědělským systémům**, zejména používáním odrůd a druhů odolnějších vůči škůdcům, používáním nástrojů pro řízení rizik, jako je pojištění úrody, a **zvyšováním množství organické hmoty** v půdách (zadržováním zbytků plodin na polích, mulčováním, pluzinami, vhodným načasováním polních prací s cílem zabránit zhutnění půdy atd.), aby byla půda chráněna před erozí a aby **se zadržela voda v půdě**.

- **Příspěvek ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se změně klimatu v lesích** uplatňováním udržitelného obhospodařování lesů přizpůsobeného současným a předpokládaným dopadům změny klimatu s cílem celkově zvýšit odolnost lesních ekosystémů a znovu zalesnit oblasti smrkových lesů pokácených kvůli kůrovcové kalamitě. Posílit odolnost lesa vůči změně klimatu (např. podporou využívání druhů a proveniencí, zejména původních širokolistých druhů, které mají být vysazovány v rozmanité směsi).

Posílit sociálně-ekonomickou strukturu venkovských oblastí a řešit společenské požadavky

- **Příspěvek k cílům Zelené dohody EU v oblasti pesticidů** posílením úsilí o snížení množství a rizik nejnebezpečnějších používaných pesticidů a podporou udržitelného používání pesticidů, zejména zajištěním zavádění integrovaných postupů ochrany proti škůdcům.
- Podpořit osvědčené postupy chovu hospodářských zvířat v oblasti dobrých životních podmínek zvířat, zejména u prasat, jakož i lepší opatření biologické bezpečnosti zemědělských podniků.
- **Prosadit sociálně-ekonomický rozvoj venkovských oblastí** podporou rozvoje hospodářských činností ve venkovských oblastech prostřednictvím mobilizace činností v nových odvětvích (tj. rozvíjet bioekonomiku) s vhodnou kombinací intervencí.

Podpořit a sdílet znalosti, inovace a digitalizaci v zemědělství a ve venkovských oblastech a napomáhat k jejich přijímání

- **Zvýšit udržitelnost a ekonomickou výkonnost venkovských oblastí** a nabízet více příležitostí venkovské ekonomice a obcím stimulováním rozvoje vysokorychlostních širokopásmových zařízení ve venkovských oblastech, aby bylo dosaženo cíle 100% rychlého širokopásmového pokrytí v roce 2025 v souladu s **cíli Zelené dohody EU v oblasti širokopásmového přístupu**. Přitom bude důležité zajistit součinnost s ostatními fondy EU a vnitrostátními fondy.
- **Posílit začlenění systému AKIS a podpořit vznik interaktivních inovačních projektů** plným využitím příležitostí podpory EU pro znalosti, inovace a digitalizaci a zvláště se zaměřit na povzbuzení dobře fungující, poradenské a inovační podpory s cílem rozvíjet vznikající inovativní nápady do fáze řešení. Zlepšit vazby mezi veřejnými a soukromými poradci a investovat do jejich odborné přípravy a dovedností.

2

ANALÝZA ROZVOJE ZEMĚDĚLSTVÍ A VENKOVA V ČESKU

Celková plocha využívané zemědělské půdy je přibližně 3,5 milionu ha, z nichž 57 % (2 miliony ha) se nachází v oblastech s přirozenými nebo specifickými omezeními. Venkovské oblasti pokrývají 37 % území s 21 % obyvatelstva. Tyto oblasti však stále čelí určitým sociálně-ekonomickým problémům, jako je nedostatek základní infrastruktury nebo nedostatečná nabídka pracovních příležitostí, což vede k přesunu obyvatel z malých vesnic do velkých měst nebo jejich okolí. Investice do zpracování zemědělských produktů a lepší širokopásmové pokrytí venkovských oblastí jsou prvky, které by mohly tento trend zpomalit. České zemědělství je charakterizováno velkou fragmentací vlastnictví a vysokým podílem pronajaté půdy. Lze rozpoznat výraznou duální strukturu zemědělských podniků s velkými družstvy na straně jedné a menšími soukromými podniky na straně druhé. Průměrná velikost podniku 130,2 ha patří k největším v EU. Přibližně 96 tisíc zaměstnanců v zemědělství představuje 2,4% podíl na celkové zaměstnanosti. Hlavními vyráběnými komoditami jsou obiloviny, mléko, olejniny a maso (drůbež, vepřové maso a hovězí maso). Česko je čistým dovozcem zemědělských produktů (zejména vepřového masa, drůbeže, ovoce a zeleniny a mléčných výrobků).

2.1 Podporovat životaschopné příjmy hospodářských podniků a jejich odolnost na celém území EU za účelem vyššího zabezpečení potravin

Průměrný zemědělský důchod na pracovníka se mezi lety 2005 a 2018 více než zdvojnásobil, přičemž dosáhl výše 16 900 EUR, což mírně překračuje průměr EU.⁴ Kromě toho také překračuje o 12 % průměrnou mzdu v české ekonomice, což je mnohem příznivější než průměr EU (tj. -53 %).⁵ Podobně se příjem ze zemědělské činnosti na výrobního činitele mezi lety 2005 a 2018 téměř zdvojnásobil (z 10 500 EUR na 18 600 EUR na pracovníka), což je mírně nad (+11 %) průměrem EU.⁶ Na druhé straně průměrné hrubé mzdy v zemědělství dosahují pouze 80 % průměrné hrubé mzdy v celém národním hospodářství.⁷

Dotace EU hrají v příjmech zemědělských podniků, a tím i v jejich životaschopnosti, klíčovou úlohu. V roce 2018 pocházelo z dotací v průměru přibližně 77 % příjmů ze zemědělské činnosti na výrobního činitele: 37 % z přímých plateb, 17 % z plateb na rozvoj venkova a dalších 24 % z jiných dotací.⁸ Odchyly jsou však podstatné, zejména u menších podniků do 20 hektarů, které vykazují nižší procentní podíly, a u velkých farem s vyššími podíly.

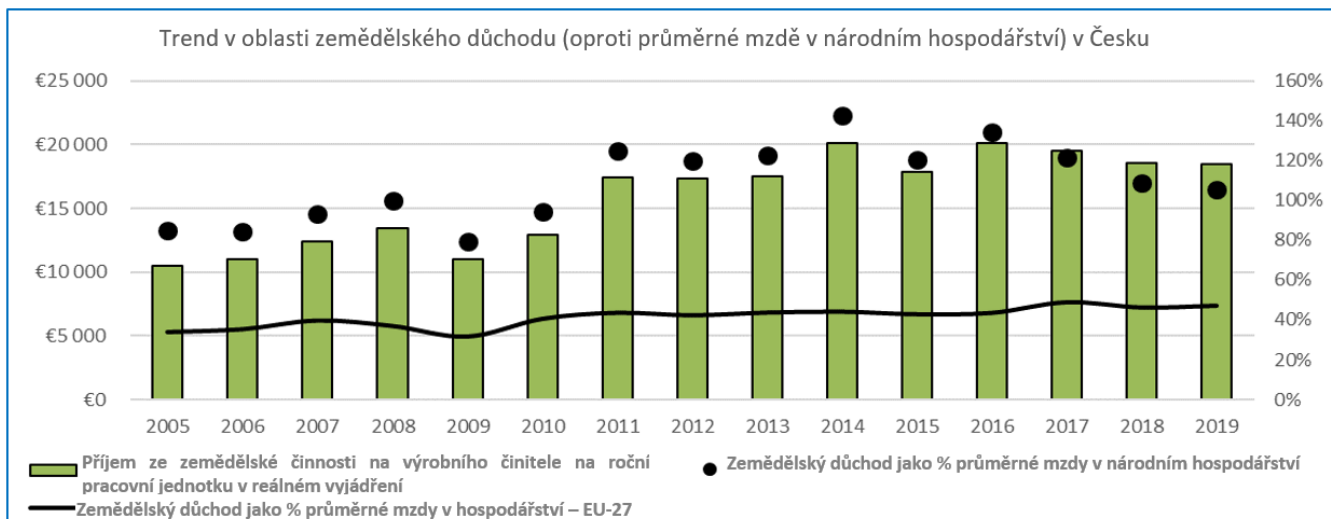
Jednotková výše přímých plateb (238 EUR na hektar v roce 2018) vykazuje nízkou odchylku na hektar⁹, protože režim jednotné platby na plochu, který představuje 55 % přidělu pro přímé platby, prakticky pokrývá celou využívanou zemědělskou plochu a vyplácí jednotnou sazbu (132 EUR na hektar v roce 2018).¹⁰

Existuje jen málo a relativně slabých opatření zaměřených na přerozdělování menším spíše než průměrným zemědělským podnikům. Zároveň je jejich omezený dopad ve skutečnosti neutralizován jinými rozhodnutími o podpoře.¹¹ Vysoce koncentrované rozdělování přímých plateb (20 % zemědělských podniků dostává 89 % přímých plateb) odráží podobně vysokou koncentraci půdy (rovněž 20 % / 89 %, což je ve skutečnosti 2. nejvyšší v EU).¹²

Analýza důchodu činitelů ukazuje různé potřeby podpory příjmů v závislosti na následujících činitelích:

- velikost zemědělského podniku: bez ohledu na intenzivní typy hospodaření bez půdy nebo s minimální půdou (zejména chov zvířat krmených jadřným krmivem), které mají vysoký důchod činitelů, vykazují zemědělské podniky do 30 hektarů poměrně nízké hodnoty (často pod 5 000 EUR na pracovníka). Důchod činitelů na pracovníka se zvyšuje s velikostí zemědělského podniku; podniky nad 150 hektarů (nebo 250 000 EUR v ekonomické velikosti¹³) již vytvářejí relativně stabilní vysoké hodnoty (23 000 EUR až 30 000 EUR na pracovníka). Je třeba poznamenat, že tyto zemědělské podniky představují 11 % všech zemědělských podniků, ale pokrývají 76 % zemědělských ploch, 85 % standardní produkce, a jsou také významnými zaměstnavateli (s 2–3krát vyššími pracovními jednotkami na zemědělský podnik, než je průměr EU ve srovnatelných třídách velikosti),¹⁴
- zemědělské odvětví / typ zemědělského hospodaření ovce a kozy, zahradnictví a ovoce generují v průměru nejnižší úroveň příjmů. Naproti tomu sektor plodin na orné půdě vykazuje nejvyšší důchod činitelů. Dobrovolná podpora vázaná na produkci, která tvoří 15 % přidělu pro přímé platby, je poskytována v osmi odvětvích (kromě ovcí a koz a ovoce a zeleniny také v odvětví hovězího masa, mléčných výrobků, bílkovinných plodin, cukrové řepy, škrobových brambor a chmele). Některá z těchto odvětví (bramborový škrob, bílkovinné plodiny, určitá zelenina) již vykazují známky oživení, zatímco v jiných odvětvích (např. ovce a kozy, ovoce) zůstává důchod činitelů nízký,¹⁵
- regionální rozdíly: 57 % zemědělské plochy se nachází v oblastech, které čelí přírodním nebo specifickým omezením (včetně 15 % v horských oblastech), přičemž zvýšená podpora (v rámci rozvoje venkova) jejich znevýhodnění, zejména v horských oblastech, plně nevykompenzuje. V těchto oblastech se produkují převážně hospodářská zvířata.¹⁶

V praxi jsou zavedeny nástroje a strategie řízení rizik, ale s omezením. (Dobrovolné) pojištění úrody proti rozmanitým klimatickým rizikům, které je založené na náhradě skutečné škody, vykazuje relativně vysoké využití (60–80 %). K dispozici jsou také subvencované pojistné smlouvy (financované z vnitrostátního rozpočtu). Pojistné produkty od sedmi pojišťoven představují poměrně širokou nabídku. Existují systémy pojištění proti škůdcům a chorobám, které kryjí fytosanitární rizika, k dispozici je také veřejná podpora pro dobrovolné pojištění hospodářských zvířat. Termínové kontrakty typu forward nebo futures se využívají pouze okrajově.¹⁷

Zdroj: GŘ AGRI, na základě údajů z EUROSTATU¹⁸.

2.2 Posílení tržní orientace a zvýšení konkurenceschopnosti, a to i prostřednictvím většího zaměření na výzkum, technologii a digitalizaci

Zemědělská produkce v Česku dosáhla v roce 2018 téměř 5,1 miliardy EUR (nárůst o 4 % ve srovnání s rokem 2017), což představuje přibližně 2,2 % hrubé přidané hodnoty země a 2,7 % její celkové zaměstnanosti¹⁹. Po mírném poklesu v roce 2015 zemědělská produkce v Česku stabilně rostla.

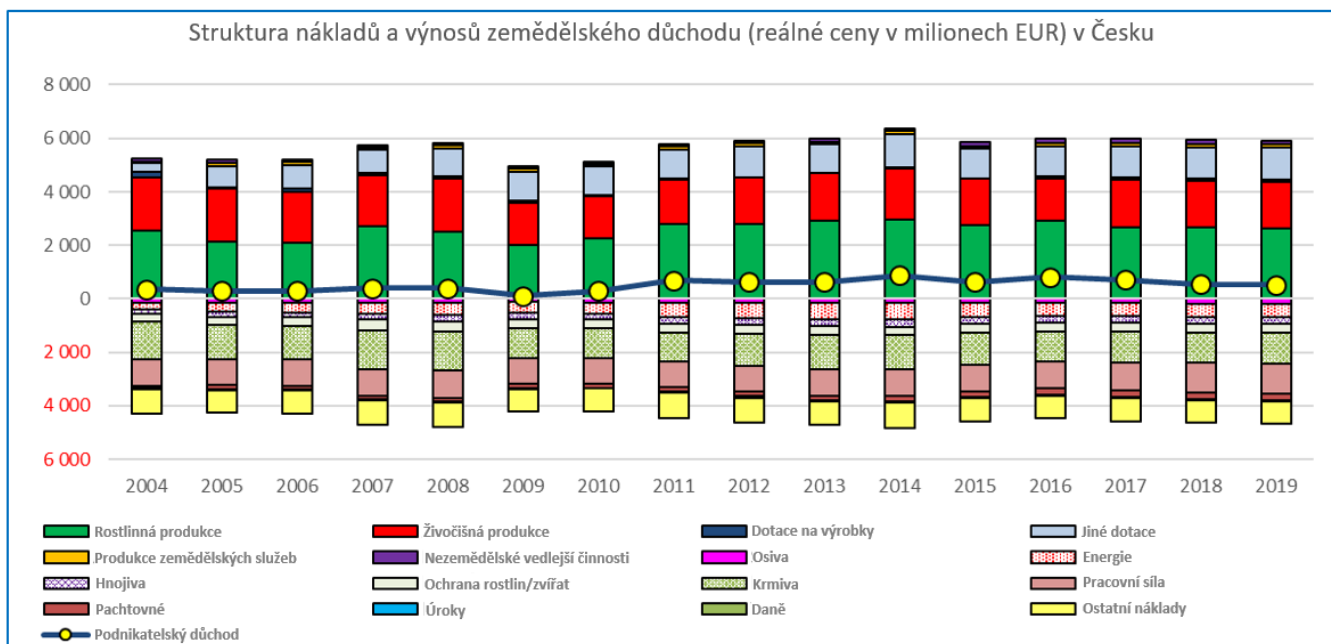
Celkový počet zemědělských podniků klesl mezi lety 2005 a 2016 z přibližně 42 250 na 26 530 zemědělských podniků. Průměrná velikost zemědělského podniku se v tomtéž období zvýšila z 85 hektarů na 130,2 hektaru (částečný dopad změny metodiky sběru údajů). Zatímco téměř 90 % zemědělských podniků je považováno za velmi malé až střední, velké zemědělské podniky spravují 70 % obhospodařované zemědělské půdy. Česko má nejvyšší průměrnou velikost zemědělského podniku v EU, a to 130,2 ha²⁰. České zemědělství má tedy, stejně jako zemědělství v několika dalších členských státech střední a východní Evropy, dvojí strukturu. Vlastnictví půdy je silně roztržštěné.

Zemědělská plocha poklesla z 3,6 milionu hektarů v roce 2005 na 3,455 milionu hektarů v roce 2016²¹. Více než 45 % celkové hodnoty zemědělské produkce pocházelo z obilovin, průmyslových plodin a píce, zatímco mléko a hospodářská zvířata tvořily 36 %. Objem produkce obilovin v Česku činil v období 2014–2018 v průměru 7,997 milionu tun²², což plně kryje domácí spotřebu. Sklizňová plocha obilovin se však od začátku 21. století snižuje a výnos obilovin, i když se v dlouhodobém horizontu zvyšuje, od roku 2016 klesá. Počet dobytčích jednotek (DJ) se v letech 2005 až 2016 snížil z 2,07 milionu na 1,76 milionu DJ. Pokud jde o hlavní odvětví živočišných produktů, produkce hovězího masa v Česku vzrostla, počet dojníc poklesl, ale dojivost dále rostla. Obiloviny (22,7 %), mléko (20,5 %), průmyslové plodiny (15,4 %) a pícniny (10 %) jsou nejdůležitějšími odvětvími z hlediska hodnoty produkce v Česku v roce 2017.

Souhrnná produktivita výrobních faktorů (SPVF) v Česku roste. Produktivita práce se zvyšuje hlavně v důsledku odlivu pracovních sil (–25% mezi lety 2005 a 2017)²³. Produktivita kapitálu (návrstnost investic) a produktivita půdy (vývoj v oblasti pachtovného a výnosů z půdy) byly za poslední desetiletí relativně stabilní (i když nárůst pachtovného z půdy byl zaznamenán zejména v období 2008–2018).

Nákup nových strojů a vybavení v primárním sektoru se od roku 2012 do roku 2017 zvýšil o 27 %. Hybnou silou investic českých zemědělců jsou technologické modernizace, výstavba nebo přestavba technických zařízení, nákup zemědělské půdy (ceny se za poslední desetiletí více než zdvojnásobily) a opatření v oblasti přizpůsobování se změně klimatu. Odhadované neuspokojené potřeby úvěrů pro odvětví zemědělství se v Česku odhadují na 326 milionů EUR.²⁴

Česko má v zemědělství značný obchodní schodek, který se od roku 2014 zvyšuje. V roce 2018 činil tento schodek 1,7 miliardy EUR, což představovalo více než dvojnásobek jeho výše z roku 2014. Značně převládá obchod uvnitř EU, který tvoří 96 % obchodního schodku v roce 2018. Schodek je způsoben dovozem klíčových primárních produktů, jako je drůbež, vepřové maso, ovoce a zelenina a zpracované mléčné výrobky. Jarní sladovnický ječmen je jednou z nejdůležitějších českých exportních komodit (slad, pivo a obilí pro sladování), která představuje 5% podíl na celkovém světovém exportu sladu.

Zdroj: EUROSTAT [souhrnný zemědělský účet].

2.3 Zlepšit postavení zemědělců v hodnotovém řetězci

Podíl přidané hodnoty vytvořené potravinovým dodavatelským řetězcem, který si zajistili prvovýrobci, kolísal mezi 22,1 % v roce 2009 a 29,4 % v roce 2014²⁵. Tento podíl je v Česku o něco vyšší než průměr EU. V roce 2015 si prvovýrobci v Česku zajistili 27,6 % přidané hodnoty v potravinovém řetězci.

V České republice existuje 43 uznaných organizací producentů (OP) a žádná uznaná mezioborová organizace²⁶. Relativní důležitost uznaných OP v Česku je jednou z nejvyšších v EU, pokud jde o subjekty uznané na milion podniků (třetí za Německem a Francií). Uzané OP v Česku působí v šesti sektorech, většinou v odvětvích ovoce a zeleniny (22) a mlékárenství (19). Naprostá většina OP byla uznána po roce 2010 a jedná se o družstva. Hospodářský význam družstev podle odvětví vyjádřený jejich tržním podílem na relevantním domácím trhu je následující: obiloviny, víno pod 10 %, ovoce a zelenina, mléko mezi 60 a 70 %. Výhody plynoucí z členství v organizacích producentů, pokud jde o vyjednávací sílu, by byly zvláště patrné v případě českých drobných zemědělců. Program rozvoje venkova nebyl k podpoře organizací producentů využit.

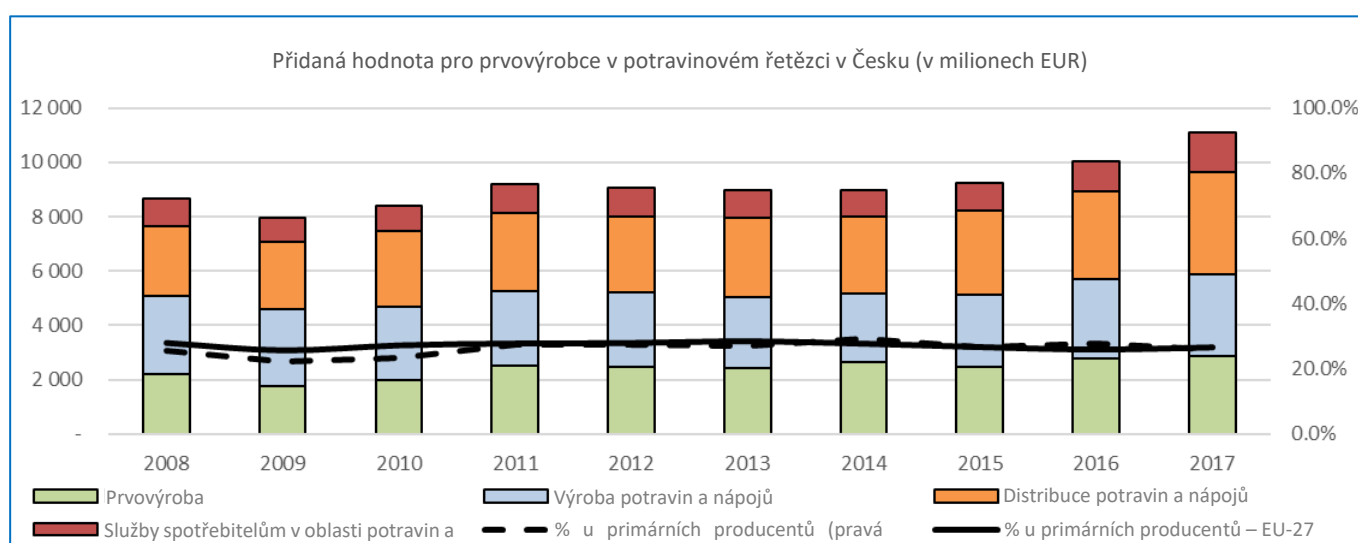
V roce 2016 poskytovaly dodávku svých produktů domů přímo spotřebitelům 3/5 výrobních družstev podílejících se na „doručování bedýnek“²⁷. Převážná část dodávek byla realizována v Praze a okolí Středočeského kraje a v dalších městských oblastech. Družstva, která převážně přímý prodej spotřebitelům nenabízela, představovala malé rodinné zemědělské podniky, které nebyly schopny pokrýt náklady na distribuci. Kategorie produktů, které jsou předmětem přímého prodeje, zahrnovaly ovoce a zeleninu, vejce, ovocné šťávy, mléčné výrobky a maso.

Česko podpořilo rozvoj krátkých dodavatelských řetězců z rozpočtu programu rozvoje venkova na období 2014–2020 (podopatření 16.4 – podpora horizontálního a místního marketingu a dále také podpora propagační činnosti v místním kontextu). Opatření bylo zaměřeno na podporu spolupráce nejméně dvou

subjektů vedoucí k vytvoření a rozvoji krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů. Provádění tohoto opatření je však velmi nedostačující (s přiděleným rozpočtem 400 000 EUR), zejména kvůli administrativním překážkám a nízkému zájmu ze strany zemědělců. V příštím programovém období dostane řídicí orgán při návrhu tohoto opatření větší flexibilitu.

Česko přijalo vnitrostátní právní předpisy k řešení nekalých obchodních praktik. Česká legislativa o nekalých obchodních praktikách platí pro maloobchodníky v zemědělsko-potravinářském sektoru, přičemž v podstatě zakazuje zneužívání/exploataci převažující/významné vyjednávací síly maloobchodníka vůči českému dodavateli. Je třeba ověřit soulad českých vnitrostátních právních předpisů se směrnicí o nekalých obchodních praktikách.

Další rozvoj režimů jakosti EU by umožnil posílení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci, a tedy vytvoření větší přidané hodnoty.

2.4 Přispívat ke zmiřování změny klimatu a přizpůsobování se této změně, jakož i k udržitelné energii

V roce 2018 činily emise jiných skleníkových plynů než CO₂ ze zemědělství v Česku celkem 8,6 milionu tun ekvivalentu CO₂, což představuje přibližně 7 % celkových vnitrostátních emisí skleníkových plynů²⁸.

I když se emise snížily o 45 % oproti úrovním z roku 1990 (-21 % v EU), od počátku roku 2010 vykazují vzestupný trend (nárůst mezi lety 2005–2018 přibližně o 5 % oproti -0,74 % v EU a přibližně o +8 % v období 2013–2018 ve srovnání s přibližně 2 % v EU). Asi 49 % emisí se týká zemědělských půd, zatímco 35 % pochází z enterické fermentace hospodářských zvířat, zejména skotu, a dalších 12 % z hospodaření s mrvou²⁹.

Emise jiných plynů než CO₂ z půdy vedly od roku 2010 ke zvýšení emisí skleníkových plynů v zemědělství. Emise na dobytčí jednotku (DJ) a využívanou zemědělskou půdu u následujících tří kategorií stáří Česko nad průměr EU: 2016: 2,77 tuny ekvivalentu CO₂/DJ u enterické fermentace (EU: 2,67); 2016: 0,58 tuny ekvivalentu CO₂/DJ u mrvy (EU: 0,48); 2018: 1,20 tuny ekvivalentu CO₂/DJ u zemědělské půdy (EU: 0,94).

Pokud jde o odvětví využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF), funkce lesů jako propadu CO₂, slábnoucí od začátku prvního desetiletí 21. století, se obrátila v roce 2018, kdy se lesy staly významným zdrojem emisí CO₂. Pokud jde o zemědělskou půdu, orná půda působila jako zdroj a travní porosty jako propad CO₂³⁰. Zatímco emise z orných půd se v období 2013–2018 snížily o 46 % na rozdíl od průměru EU (EU: +12 %), odstraňování travních porostů se snížilo o 24 % (vyšší než průměrné snížení v EU o 9 %).

Po nárůstu v prvních letech tohoto století a na začátku jeho prvního desetiletí se v roce 2018 podíl trvalých travních porostů na využívané zemědělské půdě pohyboval kolem 28 %, tedy pod průměrem EU-27 ve výši 31 %³¹ (podíl pro oblasti, které spadají do systému přímých plateb, je podobný³²). Rašelinistiště pokrývají okolo 0,9 % českých půd³³ a jejich obnova (společně s mokřady a nivami) může přispět k zadržení vody v půdě a prevenci povodní.

V roce 2018 pocházelo 16,6 % obnovitelné energie v Česku ze zemědělství (EU: 12,1 %) a 67,2 % z lesnictví (EU: 41,4 %), což představuje celkem 84,8 % veškeré obnovitelné energie (87 % v roce 2015). Výroba energie z lesů a zemědělství se mezi lety 2013 a 2018 zvýšila o 11 % (EU: 0,13 %) s nárůstem u několika souvisejících zemědělských zdrojů.³⁴ Výroba energie na jednotku přesahuje průměr EU, pokud jde o rostlinné materiály i reziduální zdroje (1,58 gigajoulu/ha, EU: 1,04) a zejména bioplyny z anaerobní fermentace (12,73 gigajoulu/DJ, EU: 3,93).

Podíl spotřeby energie v českém zemědělství a lesnictví (údaje za rok 2018) na celkové konečné spotřebě energie činí 2,6 %, což je pod průměrem EU ve výši 2,9 % (členské státy EU se pohybují od 0,6 % do přibližně 8 %). V roce 2018 činila konečná spotřeba energie v zemědělství/lesnictví na hektar využívané zemědělské půdy 176 kg ekvivalentu ropy, tedy byla nad průměrem EU ve výši 168 kg ekvivalentu ropy. Spotřeba se od roku 2013 zvýšila o 1,5 %. Spotřeba energie při výrobě potravin (údaje za rok 2018) ve výši 2,4 % je také pod průměrem EU (2,9 %)^{35 36}.

V roce 2018 vyčlenila Česká republika přibližně 0,3 % výdajů z Programu rozvoje venkova na podporu v rámci priority 5 prosazující účinné využívání zdrojů a napomáhající přechodu k nízkouhlíkové a odolné ekonomice, což je výrazně pod průměrem EU ve výši 5 %.³⁷

Z hlediska přizpůsobování se změně klimatu se očekává, že Česko bude stejně jako ostatní země v kontinentální oblasti EU čelit měnícím se povětrnostním podmínkám (vlhké, teplejší zimy následované jarním mrazem a teplejší, sušší léta s prudšími, lokalizovanými událostmi silného deště a povodněmi) a narůstajícímu riziku eroze půdy. Zemědělství Česka je kvůli tomu náchylnější na vyšší nestálost výnosů (negativní dopad sucha na obdělávání půdy, zejména v nížinách, a na výnosy jarního ječmene a pšenice, jakož i na produktivitu pastvin, poškození plodů ovoce a vinné révy jarními mrazy)³⁸, zvýšený tepelný stres u dojníc a rizika nových/více škůdců/nemocí/plevele v důsledku vyšších teplot a delšího vegetačního období. Příležitosti by naproti tomu mohly přinášet nové plodiny/odrůdy, pozitivní dopad delšího vegetačního období na travní porosty a hlíznaté plodiny a také omezení patogenů reagujících na vlhkost³⁹.

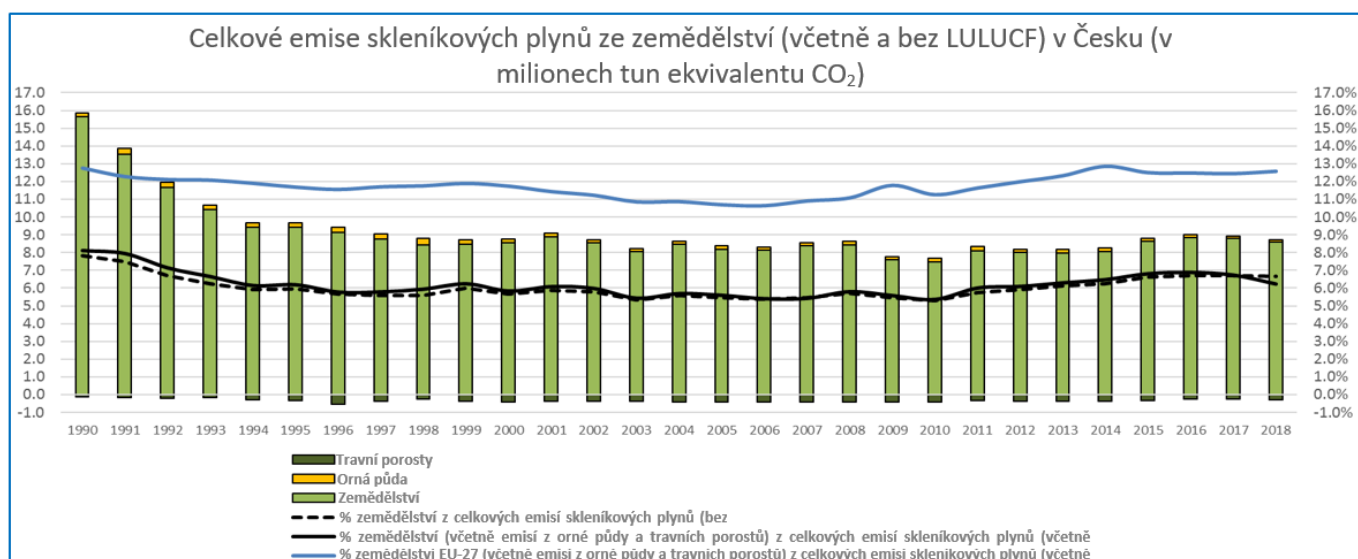
Vnitrostátní plán ČR v oblasti energetiky a klimatu⁴⁰ na základě stávajících politik a opatření předpokládá zvýšení emisí ze zemědělství přibližně o 12 % do roku 2040, zejména v kategoriích hospodaření s mrvou a kategoriích enterické fermentace v důsledku očekávaného zvýšení počtu hospodářských zvířat. V případě využívání půdy, změn ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) odhady ukazují ztrátu kapacity pohlcování CO₂ ve výši 70 % – 100 % do roku 2040 v závislosti na stáří a složení lesů a integrovaný vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu předznamenává pravděpodobné dočasné emise v důsledku mimořádné těžby za účelem likvidace škůdce kůrovce.

Integrovaný vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu konstatuje, že dodatečná plocha pro energetickou biomasu může být do roku 2030 omezena vzhledem k předpokládanému poklesu zemědělských (převážně orných) ploch a kolísavosti produkce. Zdůrazňuje také potřebu najít rovnováhu, pokud jde o vyšší poptávku po krmivech a podestýlce pro hospodářská zvířata, místo níž doporučuje efektivnější využívání půdy k výrobě energie. Mezi příklady na podporu tohoto posunu patří výroba biometanu, nahrazení biomasy v zařízeních na výrobu bioplynu biologicky rozložitelným odpadem. Očekává

se, že produkce dřevní biomasy do roku 2030 bude také nestabilní kvůli kůrovci a kapacitám zpracování. Integrovaný vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu uvádí, že je žádoucí rozvíjet odvětví bioplynových stanic, zejména v regionech s nízkou intenzitou chovu hospodářských zvířat s cílem přispět k vrácení organické hmoty zpět do půdy pomocí digestátu aplikovaného na zemědělskou půdu. Pokud jde o biologickou rozmanitost a ekosystémy, integrovaný vnitrostátní plán v oblasti energetiky a klimatu doporučuje upřednostnit ochranu a obnovu přirozených a přírodě blízkých ekosystémů s vysokým potenciálem vázání uhlíku v případě cílů v oblasti klimatu a původní / ekosystémově neutrální druhy v případě obnovitelné biomasy.

Podpora programu rozvoje venkova je uvedena v kontextu plánování programů ekologického zemědělství, hospodaření s půdou zaměřeného na schopnost zadržovat dusík a přechod na kultury s vyšším retenčním potenciálem, zalesňování, trvalého hospodaření na pastvinách, ochrany lesů (požáry, přírodní katastrofy) na období 2014–2020.

Český národní adaptační plán z roku 2015 uznává zemědělství a lesnictví jako prioritní oblasti a pro obě uvádí několik adaptačních opatření⁴¹.

2.5 Podporovat udržitelný rozvoj přírodních zdrojů, jako je voda, půda a ovzduší, a účinné hospodaření s nimi

Ze zemědělství pochází přibližně 90 % celkových emisí amoniaku (NH₃) v Česku⁴². Roční emise NH₃ ze zemědělství v České republice se v období 1990–2010 výrazně snížily z ročních 129 000 tun na přibližně 70 000 tun. To se připisuje především poklesu výkrmu prasat během tohoto období. Od roku 2010 je však úroveň emisí stabilní a v období 2010–2018 významně osciluje mezi 65 a 85 000 tunami.

V zemědělství pochází přibližně 60 % emisí ze živočišné výroby a 40 % z rostlinné výroby. Podle směrnice o národních emisních stropcích⁴³ je závazkem Česka v oblasti snížení emisí snížit v letech 2020–2029 emise amoniaku o 7 % ve srovnání s úrovní roku 2005 a v roce 2030 a v období po tomto roce snížit emise amoniaku o 22 % ve srovnání s úrovní roku 2005. Komise posoudila riziko nedodržení závazků v oblasti snížení emisí podle směrnice o národních emisních stropcích na základě společné analýzy kvality odhadů, důvěryhodnosti politik a opatření vybraných k přijetí v rámci národního programu omezování

znečištění ovzduší a předpokládaného rozpětí dodržování. Z tohoto posouzení vyplývá, že v letech 2020–2029 i v roce 2030 a v období po tomto roce bude riziko nedodržování závazku týkajícího se snížení emisí amoniaku v Česku vysoké.

Další snížení živočišné výroby (počtů zvířat) lze jen těžko předvídat z důvodu potřeby zajistit určitou úroveň zabezpečení potravin (hovězího, vepřového, drůbežího masa) a počet zvířat se již v posledních letech stabilizoval. Kromě toho se podle Strategie resortu ministerstva zemědělství s výhledem do roku 2030 (zpráva z roku 2016)⁴⁴ očekává další nárůst počtu zvířat (+20 % prasat a drůbeže do roku 2030).

Místo toho je zapotřebí více investic do moderních technologií, zejména s ohledem na velmi nízký (zanedbatelný) příspěvek programu rozvoje venkova k prioritě 5 – „Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku, která je odolná vůči klimatu“. Česko patří mezi 5 členských států s nejnižším příspěvkem v rámci celé EU-27.

Na straně rostlinné výroby je také patrný vzorec zvýšení spotřeby dusíkatých hnojiv od roku 2010 (270 000 tun) do roku 2018 (352 000 tun dusíku)⁴⁵.

Na úrovni EU je ve špatném chemickém stavu, zejména kvůli koncentraci dusičnanů nebo pesticidů, přibližně 25 % útvarů podzemních vod. Podle hodnocení uvedeného ve 2. plánu povodí je 63 % útvarů podzemních vod v méně než dobrém chemickém stavu. Podle Evropské agentury pro životní prostředí (EEA) je nejnižší kvalita podzemní vody soustředěna v oblastech, kde je intenzivní zemědělská výroba a v některých případech těžký průmysl.

Dusičnany jsou znečišťující látky, které nejčastěji způsobují špatný chemický stav; jsou převládající látkou znečišťující podzemní vody v celé EU (vykazuje ji 24 členských států a způsobuje úpadek 18 % plochy útvarů podzemních vod)⁴⁶. V Česku bylo v období 2012–2015 dusičnany znečištěno nad limitní hodnotu 50 mg/litr 11,6 % útvarů podzemních vod.

V souvislostech rámcové směrnice o vodě přibližně 78 % povrchových vod nedosahuje dobrého ekologického stavu a přibližně 31 % povrchových vod nedosahuje dobrého chemického stavu. Pokud jde o podzemní vody, 10 % nedosahuje dobrého kvantitativního stavu, třebaže stav 21 % není znám, a přibližně 63 % útvarů podzemních vod nedosahuje dobrého chemického stavu.

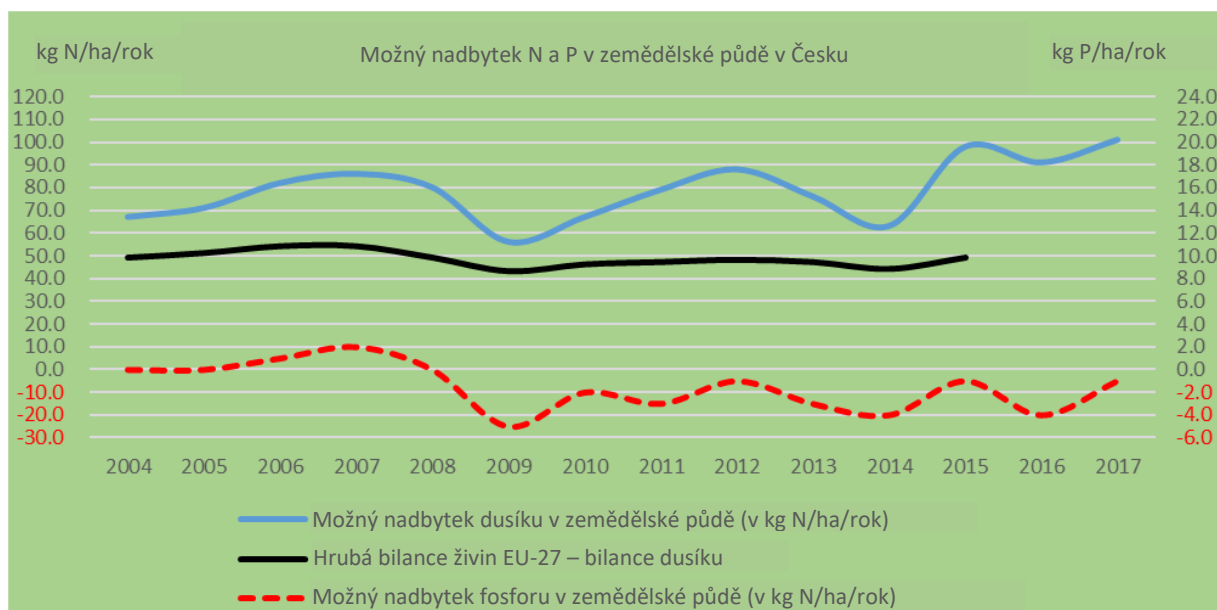
Zemědělství bylo označeno jako odvětví, které v Česku představuje pro vodní zdroje významnou zátěž. Země vykazala znečištění z difúzních zdrojů ze zemědělství jako významnou zátěž.⁴⁷ Dusičnany jsou nejvýznamnější znečišťující látky, které jsou příčinou, proč v Česku není dosahováno dobrého chemického stavu (následované alachlorem, metolachlorem a amoniem).⁴⁸

Pokud jde o úroveň ambicí, u podzemních vod se očekává, že počet útvarů podzemních vod, které nedosahují dobrého stavu v důsledku znečištění dusičnany, se do roku 2021 sníží na Dunaji z 26 na 24, na Labi z 47 na 35 a na Odře z 8 na 2. Počet útvarů podzemních vod, které nedosahují dobrého stavu v důsledku znečištění pesticidy, by se měl dle očekávání do roku 2021 snížit na Dunaji z 30 na 14, na Labi z 50 na 25 a na Odře z 13 na 8. U povrchových vod se do roku 2021 očekává pokles nadměrných emisí dusíku na Dunaji a Labi přibližně o 50 % a na Odře o 75 %.

V případě povrchových vod se očekává, že počet vodních útvarů, které nesplňují normy environmentální kvality pro pesticidy pocházející z difúzních zemědělských zdrojů, se do roku 2021 sníží na Dunaji z pěti na tři a na Odře zůstanou beze změny (tři vodní útvary).

V rámci bilancování živin v Česku byl zjištěn vysoký nadbytek dusíku. Podle údajů Eurostatu činil průměrný nadbytek 79 kg N/ha využívané zemědělské půdy (2013–2015), přičemž průměr v EU činil 46,6 kg N/ha využívané zemědělské půdy. To staví Česko vysoko nad všechny ostatní „nové“ členské státy (EU-12) a na 6. místo v rámci EU-27 v roce 2015 (za Belgie, Kypr, Lucembursko, Maltu a Nizozemsko). Možný nadbytek dusíku v zemědělské půdě se dále zvýšil na 91 kg N/ha v roce 2016 a 101 kg N/ha v roce 2017.⁴⁹

Kvalita půdy, vyjádřená jako organický uhlík v půdě (SOC), je ve srovnání s průměrem EU nízká. Průměrná hodnota organického uhlíku v orné půdě je 20,6 g na kg (2015), ve srovnání s 43,1 g na kg pro EU-28⁵⁰. Průměrná ztráta půdy v důsledku vodní eroze je 1,6 t/ha ročně ve srovnání s průměrnou hodnotou v EU, která je 2,5 t/ha⁵¹. Přibližně 1,5 % zemědělské půdy v Česku je postiženo silnou erozí (více než 11 t/ha/rok). Aby se tyto problémy vyřešily, je třeba změnit zemědělské postupy; 24 % orné půdy je v zimě bez pokryvu půdy⁵² a 67 % obdělávatelné půdy se obhospodařuje konvenční orbou⁵³. V budoucnu bude možné tyto aspekty kvality půdy řešit v součinnosti s činnostmi v rámci mise programu Horizont Evropa v oblasti zdraví půdy.

Zdroj: EUROSTAT [aei_pr_gnb]⁵⁴.

2.6 Přispívat k ochraně biologické rozmanitosti, posilovat ekosystémové služby a zachovávat stanoviště a krajiny

Klíčovou výzvou v oblasti zemědělské půdy zůstává posílení ochrany biologické rozmanitosti a ochrany přírodních stanovišť a krajiny v Česku.

Indikátor ptáků zemědělské krajiny výrazně poklesl z 157,4 v roce 1995 na 71,3 v roce 2018⁵⁵, vykazuje tedy stejnou tendenci jako v EU a souvisí kromě jiného se zvýšením intenzity zemědělské produkce.

Síť Natura 2000 pokrývá 14,1 % rozlohy Česka, což je pod průměrem EU (19,8 %)⁵⁶. V Česku je do tuzemských lokalit Natura 2000 zahrnuto 6,6 % zemědělské půdy a 27,5 % ploch lesa. V rámci současné SZP je více než 40 % trvalých travních porostů v Česku, včetně všech trvalých travních porostů, které tvoří součást oblastí sítě Natura 2000, a také dvakrát větší plochy trvalých travních porostů mimo tuto síť, označeno jako environmentálně citlivé trvalé travní porosty, což znamená, že je nelze orat ani přeměňovat (EU: 18 % trvalých travních porostů; 55 % trvalých travních porostů v oblastech Natura 2000)⁵⁷. Síť Natura 2000 umožnila změnit opuštěné pastviny a louky zpět na lesy s odlišným složením druhů.

Stav zemědělských stanovišť z hlediska ochrany je převážně hodnocen jako nepříznivý – nedostatečný (57,1 %) nebo špatný (33,3 %). Z hodnocení za období 2013–2018 vyplývá, že pouze 9,5 % zemědělských stanovišť bylo v příznivém stavu⁵⁸. Situace se ve srovnání s předchozím hodnotícím obdobím (2007–2012) zhoršila a je i nadále horší než průměr EU.

Z Prioritního akčního rámce vyplývá, že v případě trvalých polopřírodních travních porostů je v příznivém stavu z hlediska ochrany pouze 7 z 23 typů stanovišť. U 10 nepříznivých typů je trend klesající. Pokud jde o ornou půdu, existuje sedm druhů ptáků, kteří jsou na ni přímo vázáni (*Emberiza hortulana*). Hlavními hrozbami jsou intenzivní zemědělství, používání biocidů, nedostatek ozimých a krmných plodin, nedostatek biologických pásů a úhorů. Z programu rozvoje venkova na období 2014–2020 je poskytována podpora pro opatření „Biopásy na orné půdě“. Největší výzvou však zůstává velikost pozemků s ornou půdou a nedostatek prvků zelené infrastruktury v nich (včetně nezbytných mezí, které byly odstraněny při kolektivizaci krajiny již v 50. až 80. letech 20. století).

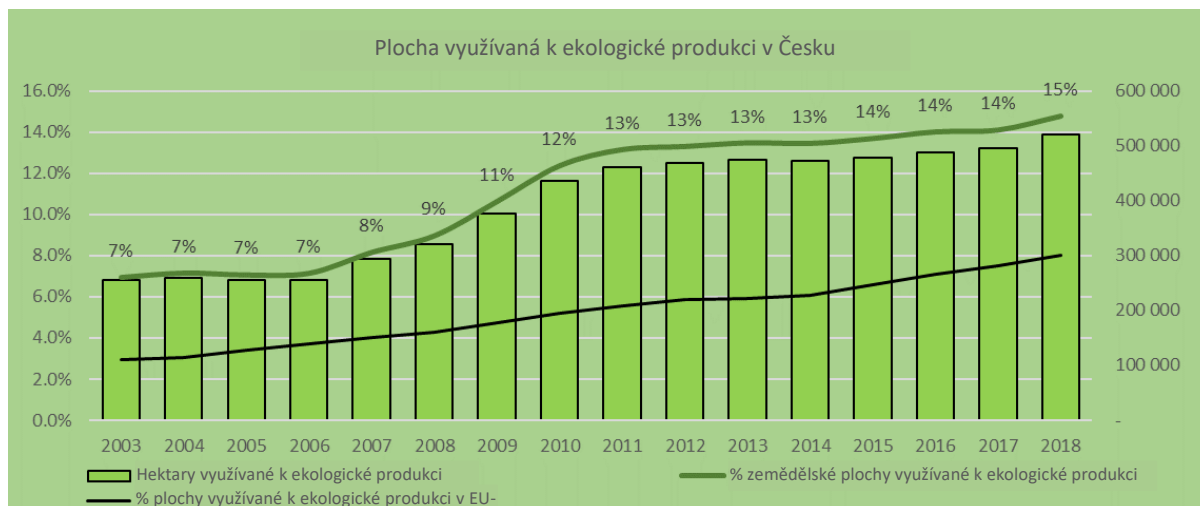
V Česku se oblast s „nízkou vstupní intenzitou“ na hektar mezi lety 2004 a 2017 snížila ze 40 % na 28 %, zatímco oblast s „vysokou vstupní intenzitou“ se v roce 2017 výrazně zvýšila ze 13 % na 47,6 % (hodnota nad průměrem EU, resp. 36 %). Zemědělská plocha extenzivní pastvy (patevní živočišná výroba nižší než 1 dobytčí jednotka na hektar pícní plochy) pokrývá 39,9 % celkové zemědělské půdy. Jedná se o podíl vyšší než průměr EU (29 %).

Podstatný procentní podíl produktivní zemědělské půdy je obhospodařován intenzivním způsobem zaměřeným na zisk. Česko má nejvyšší průměrnou velikost zemědělských podniků v EU, přičemž provozování velkoplošného zemědělství je hlavní příčinou úbytku přírodních stanovišť. Využívání ekologických opatření závisí na ochotě zemědělců. Až 80 % zemědělské půdy se pronajímá, což znamená, že ji obvykle obhospodařují zemědělci s krátkodobými smlouvami, kteří mohou mít menší přímý zájem na cílech udržitelnosti.

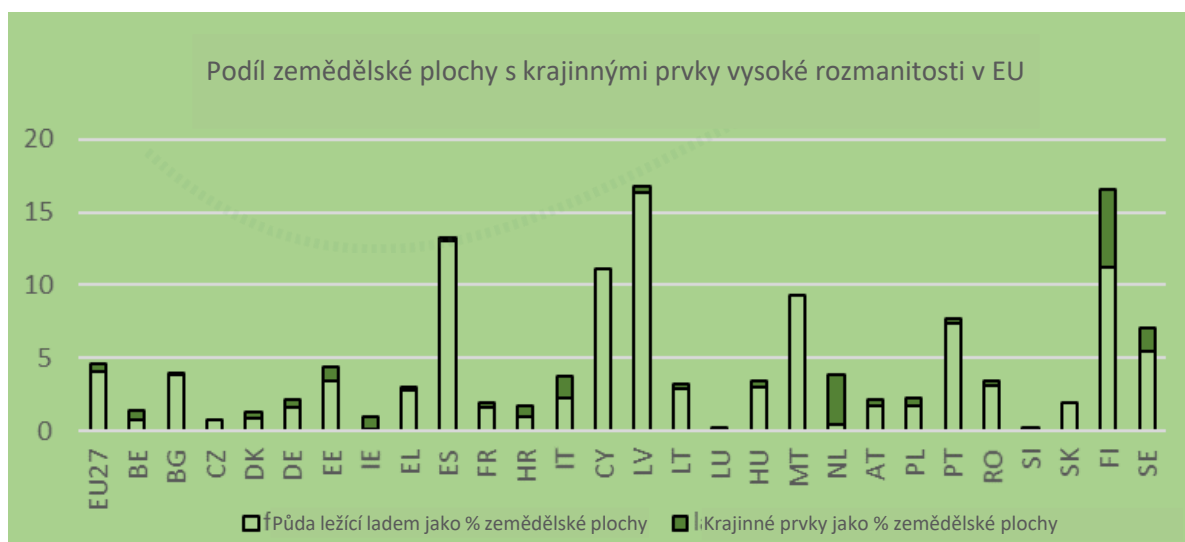
Pokrytí zemědělské půdy krajinnými prvky, jako jsou travnaté meze, křovinaté meze, remízky s osamělými stromy, aleje stromů, živé ploty a strouhy, je v Česku velmi omezené (téměř 0 % využívané zemědělské půdy oproti 0,5 % v EU). Kromě toho tvoří 0,8 % využívané zemědělské půdy úhor, což také daleko zaostává za průměrem EU, který činí 4,1 %⁵⁹. Česko v rámci současné SZP aktivovalo šest typů krajinných prvků v rámci standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy – DZES (rybníky, strouhy, stromořadí, skupiny stromů, izolované terasy stromů) a také Česku vlastní zatravněné údolnice, polní meze a mokřady, což je způsob, jak zaručit jejich zachování. Tyto prvky mohou zemědělci také vykazovat v rámci své povinnosti vyhradit plochu využívanou v ekologickém zájmu, kterou stanovuje ekologizace SZP. Povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu v roce 2019 vyústila do vzniku přibližně 250 ha krajinných prvků / teras, které představují 0,01 % orné půdy, na kterou se vztahuje povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu (EU: 0,23 %), přičemž půda ležící ladem činila 0,35 % této půdy (EU: 2,55 %). Stejně jako v několika dalších členských státech je povinnost týkající se plochy využívané v ekologickém zájmu z velké části splněna existencí produkčních ploch s meziplodinami a plodinami, které vážou dusík⁶⁰. Jelikož cílem strategie v oblasti biologické rozmanitosti je mít alespoň 10 % zemědělské plochy s krajinnými prvky vysoké rozmanitosti, zbývá do roku 2030 ještě značná mezera, kterou je třeba překlenout.

Plochy lesa činí přibližně 35 % celkové rozlohy Česka, což je pod průměrem EU (42 %). Zalesněné plochy se trvale rozšiřují, 15 % českých lesů je v chráněných oblastech a téměř 60 % zalesněných ploch patří státu⁶¹.

Celková plocha využívaná k ekologické produkci v Česku roste a v roce 2019 pokrývá téměř 536 000 hektarů. V Česku se 15,2 % celkové využívané zemědělské půdy obhospodařuje v rámci ekologického zemědělství, což znamená, že se zde ekologická plocha od roku 2007 zdvojnásobila a Česko je výrazně nad průměrným podílem zemědělské plochy využívané k ekologické produkci v EU v roce 2018 (8 %)⁶². Vzhledem k cíli EU-27 dosáhnout do roku 2030 využívání 25 % zemědělské půdy v ekologickém zemědělství, který je stanoven ve strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“, je třeba, aby Česko v nadcházejících 10 letech nadále pokračovalo v rozšiřování plochy využívané v ekologickém zemědělství.

Zdroj: Podle EUROSTATU [[org_cropar_h1](#)] a [[org_cropar](#)].

Zdroj: GR AGRI na základě údajů Eurostatu a Společného výzkumného střediska – JRC na základě šetření LUCAS.

* Uvažované lineární prvky: Travnaté meze, křovinaté meze, remízky s osamělými stromy, aleje stromů, živé ploty a strouhy. K tomuto odhadu je nutné přistupovat obezřetně kvůli metodologickým námitkám.

2.7 Získávat mladé zemědělce a usnadňovat rozvoj podnikání ve venkovských oblastech

Pro zemědělství v Česku je charakteristické stárnutí zemědělské populace. Podíl manažerů zemědělských podniků do 35 let činí 4,4 % a je nižší než průměr EU 5,5 %. Stejně jako v EU se podíl manažerů zemědělských podniků do 35 let po roce 2010 snížil. V roce 2016 je v Česku více než polovina (58,8 %) všech manažerů zemědělských podniků starší 55 let. Poměr mladých zemědělců ke starším činí 0,08, což znamená, že na každého mladého zemědělce připadá 13 zemědělců starších 55 let. Počet mladých žen pracujících v zemědělství je v Česku stále poměrně nízký, přičemž poměr mladých manažerek k manažerům – mužům činil v roce 2016 16 %⁶³.

Přístup k půdě představuje jednu z hlavních překážek, kterým čelí mladí čeští zemědělci. Ceny půdy se za poslední desetiletí více než zdvojnásobily. To přístup k půdě ztížilo, i když se ceny v posledních dvou letech

stabilizovaly. K vysokým cenám půdy přispívá zvýšená poptávka po půdě spolu s poklesem hospodářsky využívané půdy. Průměrná velikost zemědělského podniku mladého farmáře (do 25 let) je 58 ha. U věkové kategorie 25 až 34 let se zvyšuje až na 127 ha a u lidí nad 34 let se blíží celkovému průměru 130 ha.⁶⁴

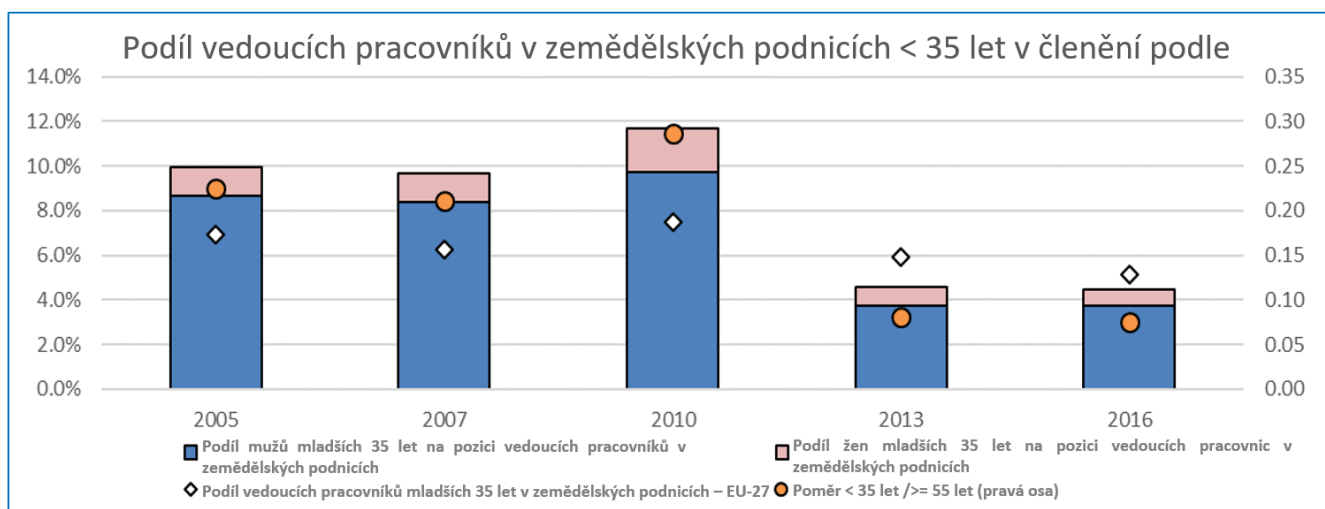
Nízká přitažlivost odvětví zemědělství spolu s administrativními překážkami vyplývajícími z vnitrostátních právních předpisů, které znesnadňují zakládání podniků, působí na mladé zemědělce jako překážky.

Mladí zemědělci jsou v přístupu k financování výrazně omezeni. Mladým zemědělcům chybí kromě dostatečné úvěrové historie také dostačující úroveň aktiv sloužících jako garance splacení úvěru. Často jsou jim také vyměřeny vyšší úrokové sazby ve srovnání se zemědělci, kteří již podnikají déle. Pro mladé zemědělce a nové účastníky na trhu má nedostatek úvěrové historie obzvláště negativní důsledky. Považuje se za výhodu, pokud klient může prokázat svou schopnost splácet úvěr na základě předchozích půjček, které obdržel⁶⁵.

Mladí zemědělci se rovněž potýkají s obtížemi v důsledku problémů souvisejících s přístupem k poznatkům a zkušenostem. V Česku činí podíl mladých vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích, kteří mají alespoň základní úroveň zemědělské odborné přípravy, v posledních letech více než 60 % a je nad průměrem EU, zejména pokud jde o úplnou zemědělskou odbornou přípravu⁶⁶.

Česko již zavádí různé nástroje v rámci SZP na podporu generační obměny v odvětví zemědělství. V rámci prvního pilíře vyčlenila Česká republika 0,2 % ročního finančního krytí na období 2015–2020 na podporu pro mladé zemědělce. Český program rozvoje venkova podporuje mladé zemědělce prostřednictvím opatření 6.1 s přidělenými prostředky ve výši 1,5 % z celkových veřejných prostředků. Zdá se, že cíl podpořit v tomto programovém období začínající podniky 1 250 mladých zemědělců byl naplněn, protože do 31. 8. 2020 bylo podáno již 1 537 žádostí o podporu.

V roce 2016 bylo ve venkovských oblastech vytvořeno 16 913 nových podniků. Toto číslo zůstává v posledních letech podobné.⁶⁷

Zdroj: EUROSTAT [[ef_m_farmang](#)].

2.8 Podporovat zaměstnanost, růst, sociální začleňování a místní rozvoj ve venkovských oblastech, včetně biohospodářství a udržitelného lesního hospodářství

Česko pokrývá území o rozloze 78 871 km² a má přibližně 10,7 milionu obyvatel. Venkovské oblasti představují okolo 37 % této plochy (zatímco průměr v EU-27 činí 45 %) ⁶⁸ a podíl jejich obyvatelstva je na stabilní úrovni 21 % (což odpovídá průměru EU-27). ⁶⁹

Míra zaměstnanosti je ve venkovských oblastech poměrně vysoká (73 %) a vyšší, než je průměr EU-27 (68 %). ⁷⁰ Podstatný rozdíl je však v zaměstnanosti mužů (82 %) a žen (66 %). Míra zaměstnanosti v zemědělství je nižší (2,2 %) než průměr EU (3,8 %). ⁷¹ Pokud jde o míru volných pracovních míst, zemědělství zaujímá s hodnotou 11,3 % v roce 2019 mezi odvětvími třetí nejvyšší pozici (po stavebním průmyslu a realitních službách). ⁷²

HDP na obyvatele (ve standardu kupní síly) se dlouhodobě vyvíjí stabilně a v městských oblastech dosahuje 132 % průměru EU-27, zatímco ve venkovských oblastech dosahuje 75 % a v přechodných oblastech 74 %. To přibližně odpovídá průměru EU-27 (125 %, 71 %, 88 %). ⁷³

Podíl vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích je v Česku velice nízký – dosahuje 12 %, zatímco průměr EU-27 činí 28 % (2016). ⁷⁴

Míra chudoby je nejnižší v EU – průměr 13,3 % a 11,6 % ve venkovských oblastech, zatímco průměr EU činí 23,5 % a 24,4 %. ⁷⁵

Komunitně vedený místní rozvoj byl podpořen opatřením M19 Leader (PRV), v jehož rámci bylo zřízeno 180 místních akčních skupin s dostupnými rozpočtovými prostředky EU ve výši 115 milionů EUR.

Zemědělská plocha představuje okolo 53 % území a lesy pokrývají okolo 35 %. ⁷⁶

Zalesněné plochy, které jsou k dispozici pro dodávky dřeva, činí 86 % ploch lesa (2,3 milionu ha). ⁷⁷ Počet osob zaměstnaných v lesnictví poklesl mezi lety 2005 a 2017 přibližně o 20 %, zatímco produkce lesnictví (v běžných cenách) se mezi lety 2005 a 2019 více než zdvojnásobila ⁷⁸. Značná kůrovcová kalamita v posledních třech letech vedla ke zvýšené těžbě, což způsobilo zvýšené emise v odvětví LULUCF, zejména po roce 2017, kdy lesní půda přešla z kategorie čistého pohlcovače do kategorie čistého emitenta. Podle statistických údajů představuje smrk přibližně 50 % lesních ploch (1 milion hektarů), z nichž 50 % je napadeno kůrovcem a další roky pravděpodobně nepřežije. ⁷⁹ Vlastníkům lesů již byla poskytnuta značná státní podpora jako náhrada za škody, jelikož program rozvoje venkova neumožňuje přiměřené financování. V příštích letech však bude nutné provést rozsáhlé znovuzalesnění/obnovu novými odolnými druhy.

Venkovské oblasti mají potenciál k rozvoji biohospodářství, který stále není dostatečně využíván. Obrat na osobu zaměstnanou v biohospodářství se v letech 2008 až 2017 mírně zvýšil (+7 %), ale v roce 2017 činí stále pouze přibližně 67 % průměru EU. Příspěvek zemědělství k obratu v biohospodářství se však mezi lety 2008 a 2017 významně zvýšil (+25 %). Zemědělství a potravinářský průmysl zůstávají hlavními odvětvími biohospodářství, v roce 2017 představovaly 2/3 zaměstnanosti a obratu. ⁸⁰

2.9 Zlepšovat reakci zemědělství EU na společenskou poptávku po potravinách a zdraví, včetně bezpečných, výživných a udržitelných potravin, jakož i dobrých životních podmínek zvířat

Šíření antimikrobiální rezistence (AMR) se významně zvyšuje použitím antimikrobiálních látek v péči o zdraví lidí i zvířat. Minimalizace používání antimikrobiálních látek a zamezení jejich nevhodnému a nadměrnému používání je proto prioritní oblastí strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“.

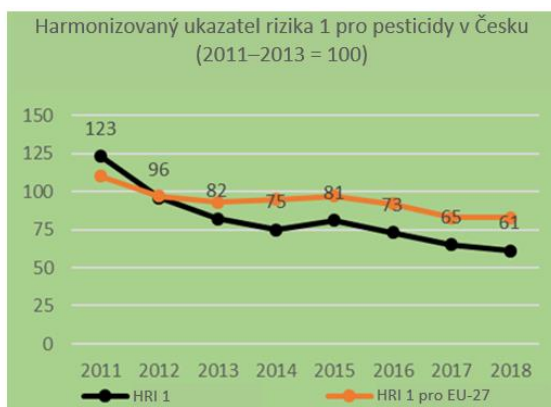
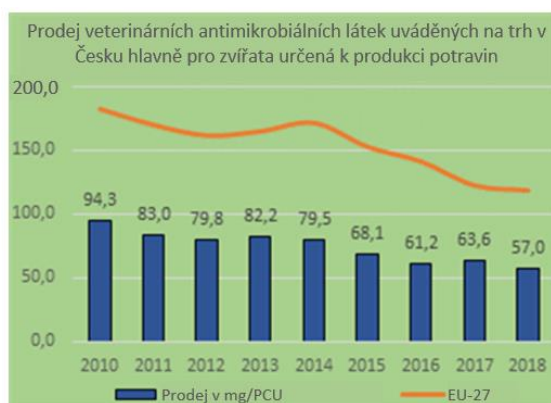
Prodej antimikrobiálních látek v Česku vykazoval v letech 2010–2018 klesající tendenci (94,3 mg/PCU (populační korekční jednotka) v roce 2010, 57,0 mg/PCU v roce 2018, tedy snížení o 40 %) a zůstává výrazně pod průměrnou hodnotou 118 mg/PCU v EU. Česko by mělo pokračovat v provádění opatření s cílem udržet svůj sestupný trend u celkového objemu prodeje antimikrobiálních látek, aby tak přispělo k celkovému cíli strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ a zajistilo včasné zavedení všech opatření nezbytných k bezproblémovému provádění nových ustanovení nařízení (EU) č. 2019/6 o veterinárních léčivých přípravcích, které vstoupí v platnost od roku 2022.

Pokud jde o dobré životní podmínky zvířat, jedním z hlavních problémů v Česku je, že krácení ocasů prasat zůstává běžnou praxí i přes to, že ji pravidla EU zakazují. Ocasy se u prasat zpravidla krátí, aby se jim zabránilo v jejich okusování vyvolanému stresem, který je reakcí na negativní faktory životního prostředí a hospodaření. Procentní podíl prasat chovaných v Česku s neporušenými ocasy se od roku 2016 téměř nezměnil. Druhá záležitost se týká přepravy živých zvířat, kdy se vývoz po pozemních komunikacích provádí v letních měsících za extrémně vysokých teplot. Pokud jde o biologickou bezpečnost zemědělských podniků, africký mor prasat se v Česku nevyskytuje, ale existuje jeho zvýšené riziko, a proto je nutná prevence jeho dalšího šíření. Česko patří také mezi země, které potřebují revidovat/modernizovat biologickou bezpečnost, registraci určitých zemědělských podniků, identifikační čísla zvířat a pohyby zvířat.

Prodej pesticidů v Česku v období 2011 až 2017 kolísal, přičemž většinu prodávaných pesticidů tvořily „herbicity, desikanty a přípravky proti mechům“ následované „fungicidy a baktericidy“⁸¹. Riziko vyplývající z používání pesticidů vykazovalo v období 2011–2018 a zejména od roku 2015 dále podle výpočtu harmonizovaného ukazatele rizika 1 (HRI 1)⁸² sestupný trend. Prodej účinných látek s nízkým rizikem rostl, i když s určitými ročními výkyvy. Avšak prodej většího množství nebezpečných pesticidů, tj. látek, které mají být nahrazeny, zůstává vysoký a stálý v poměru k celkovému objemu prodeje pesticidů⁸³. Číselná hodnota HRI 1 níže ukazuje 39% snížení rizika v daném období (referenční stav 2011–2013) / 2018 (EU: –17 %). Hodnoty HRI 2⁸⁴ naznačující povolení udělená pro mimořádné stavy vykazovaly značné meziroční výkyvy s celkovým rostoucím trendem v porovnání s referenčními roky 2011–2013. České orgány označily za nejproblematictější herbicidy používané k ochraně řepky a kukuřice⁸⁵.

Pokud jde o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh, v Česku dochází k prodlevám při jejich schvalování/povolování. Šetření programu pro účelnost a účinnost právních předpisů odhalilo, že na českém území je omezená dostupnost produktů povolených jako nízkorizikové, pro menšinová použití a pro ekologické zemědělství. Chybí také pesticidy pro menšinové použití / speciální plodiny.

Pokud jde o provádění směrnice o trvale udržitelném používání pesticidů (SUD), předložila Česká republika revizi národního akčního plánu (NAP) na roky 2018–2022⁸⁶. Podle zjištění Komise o provádění SUD není v Česku právo vymáháno natolik dostatečně, aby bylo zajištěno povinné provádění obecných zásad integrované ochrany rostlin všemi profesionálními uživateli pesticidů. Souhrnná zpráva o SUD za rok 2017 rovněž poukázala na zpoždění v odborném vzdělávání a certifikaci provozovatelů v Česku a na potíže při zjišťování ploch, na něž se vztahuje výjimečný letecký postřik⁸⁷. Revidovaný NAP uznal potřebu zdokonalit odbornou přípravu, jejíž délka je kratší než v naprosté většině členských států EU⁸⁸.

Zdroj: GŘ AGRI po ESVAC, Desátá zpráva ESVAC (2020).

Zdroj: EUROSTAT [aei_hri].

Česko má velmi vysokou zátěž nepřenositelných nemocí způsobených stravovacími rizikovými faktory, číselně vyjádřenou jako ztracená léta života v důsledku nemoci (Disability Adjusted Life Year, DALY) na 100 000 obyvatel, kterou lze připsat stravě,⁸⁹ a poměrně středně vysoký výskyt a odhadovanou úmrtnost na kolorektální karcinom⁹⁰, přičemž obojí je ovlivněno řadou činitelů souvisejících se stravou.

Česká strava se vyznačuje například vysokým obsahem sodíku, slazených nápojů, červeného a zpracovaného masa⁹¹ a velice nízkou spotřebou ovoce a zeleniny⁹². Přibližně 46 % populace v České republice uvádí, že do své každodenní stravy nezahrnuje ovoce a zeleninu, což je více než průměr EU (36 %)⁹³. Podíl obézních osob v populaci (21 % v roce 2017) se od roku 2008 zvýšil (15 % v EU). Míra nadváhy vykazovaná v Česku (62 %) se také zvýšila a patří k nejvyšším v EU (52 % v EU)⁹⁴.

Úsilí by se mělo zaměřit na přechod na zdravou udržitelnou stravu v souladu s vnitrostátními doporučeními s cílem přispět ke snížení výskytu nepřenositelných nemocí a současně zlepšit celkový dopad potravinového systému na životní prostředí. To by znamenalo také přechod na rostlinnou stravu s menším množstvím červeného masa a větším množstvím ovoce a zeleniny, celozrnných výrobků, luštěnin, ořechů a semen.

Doposud nejsou k dispozici žádné údaje o ztrátách potravin a odpadu v prvovýrobě a zpracování potravin. Program předcházení vzniku odpadu ČR (2014–2020)⁹⁵ věnuje potravinovým ztrátám a odpadu, který vzniká na úrovni prvovýroby a v raných fázích dodavatelského řetězce, malou pozornost. To by mohl řešit nadcházející národní program předcházení vzniku potravinového odpadu, jak vyžaduje čl. 29 odst. 2a rámcové směrnice o odpadech 2008/98/ES.

2.10 Průřezový cíl týkající se znalostí, inovací a digitalizace

Fungování zemědělských znalostních a inovačních systémů (AKIS) v Česku bylo popsáno jako relativně účinné.^{96 97}

V programovém období 2014–2020 Česko naprogramovalo 4,2 % svého celkového objemu podpor určených na rozvoj venkova (EZFRV – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova + národní příspěvek) v rámci předávání poznatků a informační akce (opatření 01), poradenských služeb, řízení zemědělských podniků a pomocných služeb pro zemědělství (opatření 02) a také spolupráce v rámci evropského inovačního partnerství – EIP (opatření 16). Jedná se o hodnotu vyšší než průměr EU-28 ve výši 3,6 %. Opatření 02 (poradenské služby) však nebylo s konečnou platností provedeno a podle deklarovaných výdajů EZFRV (aktualizováno 25. srpna 2020) Česko do značné míry nevyčerpalo příslušné rozpočty: 8 % svého plánovaného rozpočtu na opatření 01 a 35 % svého plánovaného rozpočtu na opatření 16.^{98 99 100}

V prosinci 2020 působilo v Česku 14 operačních skupin v rámci evropského inovačního partnerství (EIP-AGRI), což je ve srovnání se zbytkem EU poměrně málo.¹⁰¹

V České republice existuje také jedno plně funkční centrum pro digitální inovace týkající se zemědělství, myslivosti a lesnictví, mezi členy EU existuje celkem 142 center.¹⁰²

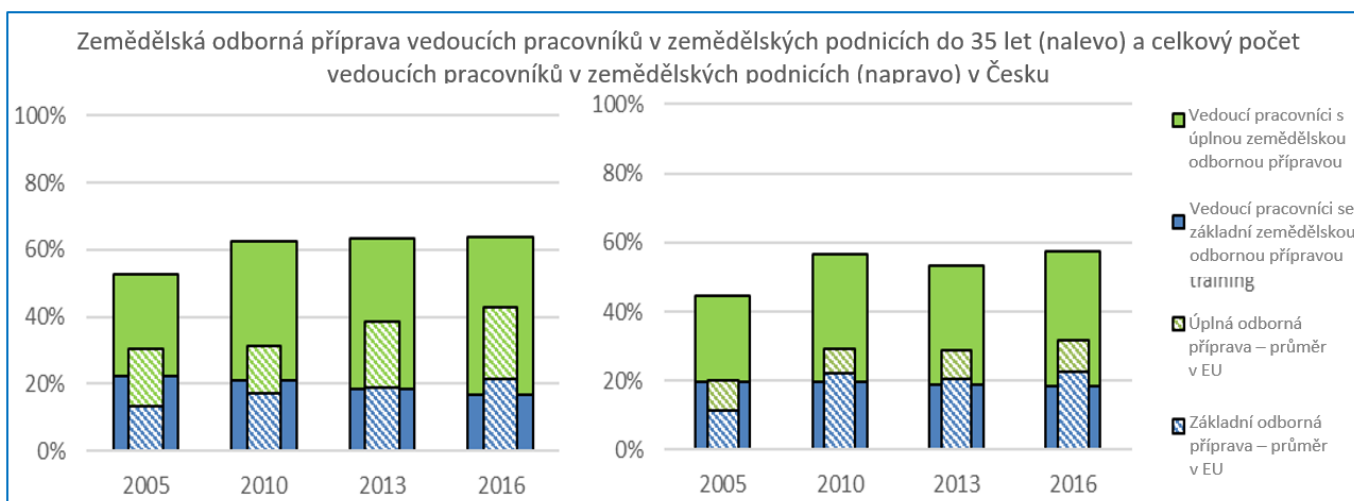
Členské státy si zvolily různé způsoby, jak zřídit své struktury celostátní sítě pro venkov. V Česku zřejmě hrají ústřední úlohu řídicí orgány. V tomto případě bývá obvykle řídicí orgán obecným orgánem dohledu nad všemi orgány ve strukturách celostátní sítě pro venkov, který rovněž vypracovává a podepisuje roční pracovní plány.¹⁰³ K dispozici je málo informací o činnostech v oblasti budování kontaktů, které jsou organizovány na vnitrostátní úrovni za účelem propojení aktérů výzkumu, jako jsou univerzity a partneři konsorcií programu Horizont 2020, se zemědělci, poradci a venkovskými podniky. Budoucí vnitrostátní síť SZP může hrát mnohem větší úlohu při podpoře součinnosti mezi SZP a Evropským výzkumným prostorem. Síť SZP usnadní pomoci shromažďování a šíření informací, například prostřednictvím znalostních platforem a pracovních setkání, provádění příslušných výsledků výzkumu a inovací. Kromě toho může SZP financovat intervence, které pomáhají využívat aktuální vědecké informace pro zemědělské postupy, jako je poradenství, školení zemědělců a poradců, akce uspořádané za účelem výměny znalostí, praktické ukázky v zemědělských podnicích atd.

V roce 2016 mělo 42,8 % vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích v Česku pouze praktické zkušenosti, zatímco 38,7 % vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích absolvovalo úplnou zemědělskou odbornou přípravu. Počet vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích s úplnou zemědělskou odbornou přípravou v Česku výrazně převyšuje průměr EU, který činí 8,9 %. Nejvyšší procento vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích s úplnou zemědělskou odbornou přípravou v Česku je mezi mladými zemědělci (do 40 let), kdy úplnou zemědělskou odbornou přípravu absolvovalo 49,1 % z nich.¹⁰⁴

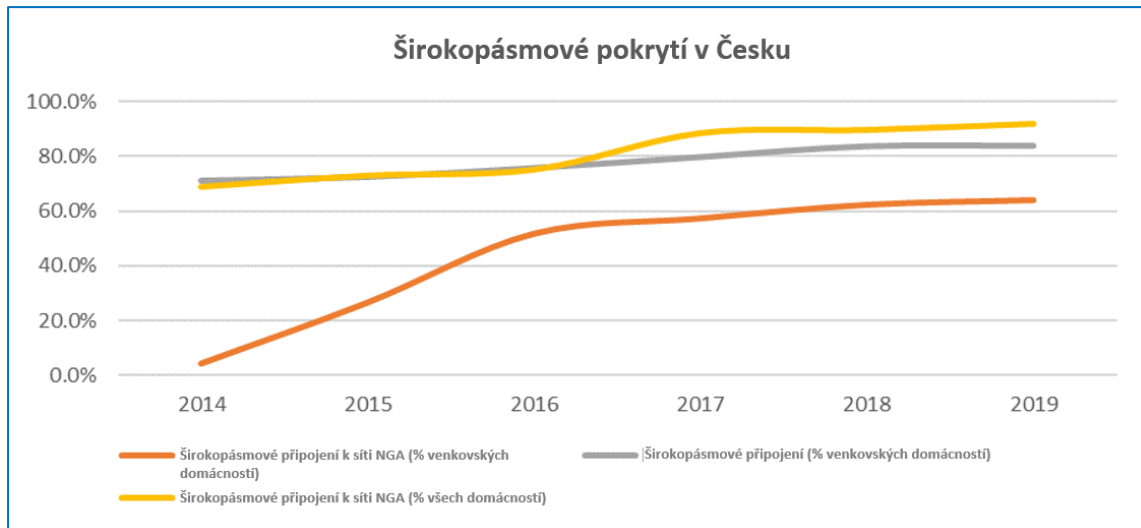
V rámci programu rozvoje venkova měl být přenos znalostí zajištěn prostřednictvím odborného vzdělávání více než 3 800 účastníků¹⁰⁵.

Pokud jde o konektivitu jako celek, je Česko pod průměrem EU. Širokopásmové pokrytí zemědělských oblastí zůstává výzvou, protože přibližně 5 % českých venkovských domácností není pokryto ani pevnou sítí. Ačkoli více než 60 % českých venkovských domácností je pokryto technologií sítě NGA, mezi venkovským (64 %) a celoplošným (92 %) pokrytím existuje mezera. To může mít negativní dopad na rozvoj venkovských oblastí, který byl ještě umocněn současnou krizí.^{106 107}

Kromě toho se Česko dosud nerozhodlo používat pro sledování provádění SZP satelitní prostředky. Vládní organizace z České republiky se nicméně v současné době účastní projektů EU zabývajících se zaváděním nových technologií pro modernizaci správy SZP, kontroly SZP a interakce se zemědělci.

Zdroj: EUROSTAT [ef_mp_training].

Zdroj: Zpráva Indexu digitální ekonomiky a společnosti.

- ¹ Evropská komise, COM(2020) 266 final: ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ o pokroku dosaženém při provádění směrnice (EU) 2016/2284 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1596794534116&uri=CELEX:52020DC0266>.
- ² Stručně: „Co je AKIS?“, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/building-stronger-akis_en.pdf.
- ³ Evropská komise, COM(2018)392 final ze dne 1.6.2018: Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány v rámci SZP – čl. 13 odst. 2 (nová povinnost) požaduje, aby všichni poradci byli začleněni do systému AKIS (ne v samostatném poradenském systému, ale aby sloužili také jiným intervencím, nebo je využívali).
- ⁴ Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Kontextový ukazatel společné zemědělské politiky C.26 Zemědělský podnikatelský důchod. Důchod podle EUROSTATU [[aact eaa04](#)], [[aact ali01](#)] a [[aact eaa06](#)], s opětovným zahrnutím náhrad zaměstnancům do podnikatelského důchodu.
- ⁵ Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Kontextový ukazatel společné zemědělské politiky C.26 Zemědělský podnikatelský důchod. Důchod podle EUROSTATU [[aact eaa04](#)], [[aact ali01](#)] a [[aact eaa06](#)], s opětovným zahrnutím náhrad zaměstnancům do podnikatelského důchodu a vydělením celkovým počtem ročních pracovních jednotek. Pozn.: odhad údajů za rok 2019. Průměrná mzda v hospodářství podle EUROSTATU [[nama 10 a10 e](#)] tisíc odpracovaných hodin s využitím domácího pojetí zaměstnanců a [[nama 10 a10](#)], položky platy a mzdy.
- ⁶ Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Kontextový ukazatel SZP C.25 Příjem ze zemědělské činnosti na výrobního činitele. Podle EUROSTATU [[aact eaa04](#)], [[aact ali01](#)] a [[aact eaa06](#)].
- ⁷ Český statistický úřad, registrovaný počet zaměstnanců a jejich mezd v České republice; údaje za rok 2018.
- ⁸ Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na údajích zemědělské účetní datové sítě (do roku 2018).
- ⁹ Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na údajích zemědělské účetní datové sítě (do roku 2018).
- ¹⁰ Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na informacích předávaných členskými státy prostřednictvím informačního systému pro zemědělské trhy (ISAMM).
- ¹¹ Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na údajích CATS (systém pro průkaznost dokumentace při schvalování) (2015–2017). Ukazatel výsledků SZP [R6 Redistribuce malým zemědělským podnikům](#).
- ¹² Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na údajích CATS (systém pro průkaznost dokumentace při schvalování) (do roku 2017).
- ¹³ Podle definice FADN se „ekonomická velikost“ zemědělského podniku měří na základě jeho celkové standardní produkce (vyjádřená v eurech), tj. standardní hodnoty jeho zemědělské produkce.
- ¹⁴ Údaje týkající se fyzické velikosti: Vlastní výpočty Generálního ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova založené na údajích zemědělské účetní datové sítě (do roku 2018); údaje týkající se ekonomické velikosti: zemědělská účetní datová síť. Standardní výkazy FADN. [ROK.ZEMĚ.SIZ6](#) a vlastní výpočty (do roku 2018).
- ¹⁵ Zemědělská účetní datová síť. Standardní výkazy FADN. [ROK.ZEMĚ.TF14](#) a vlastní výpočty (do roku 2018).
- ¹⁶ Zemědělská účetní datová síť. Standardní výkazy FADN. [ROK.ZEMĚ.ANC3](#) a vlastní výpočty (do roku 2018).
- ¹⁷ [Studie o řízení rizik v zemědělství EU](#) (Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova (Evropská komise), ECORYS, Wageningen Economic Research; 24.8.2018).
- ¹⁸ Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Kontextový ukazatel společné zemědělské politiky C.26 Zemědělský podnikatelský důchod. Důchod podle EUROSTATU [[aact eaa04](#)], [[aact ali01](#)] a [[aact eaa06](#)], s opětovným zahrnutím náhrad zaměstnancům do podnikatelského důchodu a vydělením celkovým počtem ročních pracovních jednotek. Pozn.: odhad údajů za rok 2019. Průměrná mzda v hospodářství podle EUROSTATU [[nama 10 a10 e](#)] tisíc odpracovaných hodin s využitím domácího pojetí zaměstnanců a [[nama 10 a10](#)], položky platy a mzdy.
- ¹⁹ Evropská komise. Eurostat, souhrnný zemědělský účet (hodnoty ve skutečných cenách producentů).
- ²⁰ Evropská komise, Eurostat, Zjišťování o struktuře zemědělských podniků.
- ²¹ Evropská komise. Eurostat, Statistické publikace, Zemědělství, lesnictví a rybářství, vydání z roku 2018. Úřad pro publikace Evropské unie, 2018.
- ²² Český statistický úřad. Statistická ročenka České republiky 2019,
- ²³ Evropská komise. Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova.
- ²⁴ [Finanční potřeby v odvětví zemědělství a zemědělsko-potravinářském odvětví v České republice na platformě fi-compass](#).

- 25 Evropská komise. Eurostat.
- 26 [Arcadia International, DG AGRI, EY a nezávislí odborníci, Studie o nejlepších způsobech, jak se organizace producentů tvoří, vykonávají činnosti a jsou podporovány, květen 2019.](#)
- 27 [Konečný et al. Několik poznámek o studii krátkých dodavatelských řetězců týkající se příkladu bedýnek ze zemědělského podniku v České republice. Konference: International Scientific Days 2016: The Agri-Food Value Chain: Challenges for Natural Resources Management and Society, červen 2016 \(Mezinárodní dny vědy v roce 2016: Zemědělsko-potravinářský řetězec: výzvy pro řízení přírodních zdrojů a společnost\).](#)
- 28 Evropská agentura pro životní prostředí (EEA). [EEA greenhouse gas – data viewer \(Prohlížeč údajů EEA o skleníkových plynech\).](#)
- 29 Evropská agentura pro životní prostředí (EEA). [EEA greenhouse gas – data viewer \(Prohlížeč údajů EEA o skleníkových plynech\).](#)
- 30 Evropská agentura pro životní prostředí (EEA). [EEA greenhouse gas – data viewer \(Prohlížeč údajů EEA o skleníkových plynech\).](#)
- 31 Evropská komise. [Ukazatele SZP – prohlížeč](#). R.12_. (Ukazatel procentního podílu travních porostů na celkové ploše využívané zemědělské půdy)
- 32 Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Analýza založená na oznámeních členských států podle nařízení (EU) č. 1307/2013.
- 33 Společné výzkumné středisko Evropské komise. [Relativní pokrytí rašelinových půd podle zemí \(v %\) \(0–30 cm\).](#)
- 34 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.43 Výroba energie z obnovitelných zdrojů ze zemědělství a lesnictví.](#) Podle EUROSTATU [[nrg_bal_c](#)] a [[nrg_cb_rw](#)] a Strategie Grains.
- 35 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.44 Využívání energie v zemědělství, lesnictví a potravinářství.](#) Podle EUROSTATU [[nrg_bal_s](#)].
- 36 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.44 Využívání energie v zemědělství, lesnictví a potravinářství.](#) Podle EUROSTATU [[nrg_bal_s](#)].
- 37 Evropská komise. [Ukazatele SZP – prohlížeč](#). Ukazatel výsledků SZP R.17 Podíl zemědělské půdy pod závazkem obhospodařování zaměřující se na snižování emisí skleníkových plynů a/nebo amoniaku (prioritní oblast 5D).
- 38 Ekotoxa, 2015: Komplexní studie dopadů, zranitelnosti a zdrojů rizik souvisejících se změnou klimatu v ČR. Mimo jiné projekt LIFE AgriAdapt. <https://awa.agriadapt.eu/en/>.
- 40 Česko, [Vnitrostátní plán České republiky v oblasti energetiky a klimatu \(NECP\)](#), listopad 2019.
- 41 Česká republika, Ministerstvo životního prostředí, [Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, shrnutí.](#)
- 42 Evropská agentura pro životní prostředí (EEA). [Směrnice o národních emisních stropcích agentury EEA, prohlížeč údajů týkající se emisí v letech 1990–2018.](#)
- 43 Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/2284 ze dne 14. prosince 2016 o snížení národních emisí některých látek znečišťujících ovzduší, o změně směrnice 2003/35/ES a o zrušení směrnice 2001/81/ES.
- 44 Ministerstvo zemědělství České republiky, [Strategie s výhledem do roku 2030, Zpráva MZ z roku 2016.](#)
- 45 EUROSTAT. [[aei_fm_usefert](#)].
- 46 Evropská agentura pro životní prostředí (EEA). [Evropské vody. Posouzení stavu a tlaků, zpráva z roku 2018.](#)
- 47 Evropská komise, [Druhý plán povodí, Brusel 26.2.2019 – SWD\(2019\)35 final, s. 124.](#)
- 48 Evropská komise, [Druhý plán povodí, Brusel 26.2.2019 – SWD\(2019\)35 final, s. 92, obr. 6.4.](#)
- 49 EUROSTAT [[aei_pr_gnb](#)].
- 50 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.41 Obsah organické hmoty v orné půdě.](#) Společné výzkumné středisko (JRC) na základě šetření využívání půdy LUCAS, vydání 2015.
- 51 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.42 Vodní eroze půdy.](#) Původní zdroj: Společné výzkumné středisko.
- 52 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_soil_cover.
- 53 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agri-environmental_indicator_-_tillage_practices.
- 54 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.40 Kvalita vody.](#) Podle EUROSTATU [[aei_pr_gnb](#)].
- 55 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.35 Index ptáků zemědělské krajiny.](#) Stejně jako v EUROSTATU [[env_bio2](#)], původní zdroj: EBCC, BirdLife, RSPB a CSO.
- 56 Evropská komise. [Kontextový ukazatel SZP C.34 Oblasti v rámci sítě Natura 2000.](#) Podle barometru NATURA 2000 a Evropské agentury pro životní prostředí, databáze krajinného pokryvu CORINE z roku 2018.

- ⁵⁷ Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Analýza založená na oznámeních členských států podle nařízení (EU) č. 1307/2013.
- ⁵⁸ Evropská komise *Kontextový ukazatel SZP C.36 Stav zemědělských stanovišť z hlediska ochrany*. Původní zdroj: [Evropská agentura pro životní prostředí](#).
- ⁵⁹ Evropská komise. *GR AGRI na základě údajů Eurostatu a Společného výzkumného střediska – JRC na základě šetření LUCAS*.
- ⁶⁰ Evropská komise, Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova. Analýza založená na oznámeních členských států podle nařízení (EU) č. 1307/2013.
- ⁶¹ Evropská komise. *Pracovní dokument útvarů Komise – Přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí 2019 – Zpráva o České republice* https://ec.europa.eu/environment/eir/pdf/report_cz_cs.pdf.
- ⁶² Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.19 Zemědělská plocha využívaná k ekologické produkci*. Podle EUROSTATU [[org_cropar_h1](#)] a [[org_cropar](#)].
- ⁶³ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.23 Věková struktura vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích*. Podle EUROSTATU [[ef_m_farmang](#)].
- ⁶⁴ EUROSTAT. [[ef_m_farmleg](#)].
- ⁶⁵ Platforma fi-compass, 2020, Finanční potřeby v odvětví zemědělství a zemědělsko-potravinářském odvětví v České republice, zpráva ze studie, 88 stran. https://www.fi-compass.eu/sites/default/files/publications/financial_needs_agriculture_agrifood_sectors_Czech_Republic.pdf.
- ⁶⁶ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.24 Zemědělská odborná příprava vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích*. Podle EUROSTATU [[ef_mp_training](#)].
- ⁶⁷ EUROSTAT. [[urt_bd_hgn2](#)].
- ⁶⁸ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.03 Území*. Podle EUROSTATU [[reg_area3](#)] a [[urt_d3area](#)].
- ⁶⁹ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.01 Obyvatelstvo*. Podle EUROSTATU [[demo_r_gind3](#)].
- ⁷⁰ Evropská komise. *Kontextový ukazatel C.05 Míra zaměstnanosti*. Podle EUROSTATU [[lfst_r_ergau](#)].
- ⁷¹ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.13 Zaměstnanost podle ekonomické činnosti*. Podle EUROSTATU [[lfst_r_lfe2en2](#)].
- ⁷² Český statistický úřad. *Ukazatel sociálního a ekonomického vývoje v České republice – míra volných pracovních míst podle sekcí CZ-NACE za rok 2019*.
- ⁷³ EUROSTAT [[urt_10r_3gdp](#)].
- ⁷⁴ EUROSTAT [[ef_m_farmang](#)].
- ⁷⁵ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.09 Míra chudoby*. Podle EUROSTATU [[ilc_peps11](#)].
- ⁷⁶ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.31 Krajinový pokryv*. Podle Evropské agentury pro životní prostředí, databáze krajinového pokryvu CORINE, rok 2018.
- ⁷⁷ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.29 Lesy a jiné zalesněné plochy*. Podle EUROSTATU [[for_area](#)], původní zdroj FAO, Forest Europe a Unice.
- ⁷⁸ EUROSTAT [[for_awu](#)]; [[nama_10_a64](#)].
- ⁷⁹ Česká tisková kancelář, [26. 7. 2019](#).
- ⁸⁰ Evropská komise. *Pracovní místa a bohatství v biohospodářství Evropské unie*.
- ⁸¹ EUROSTAT. [[aei_fm_salpest09](#)].
- ⁸² http://eaagri.cz/public/web/file/631646/Harmonised_Risk_Indicator_HRI_1.pdf.
- ⁸³ EUROSTAT. *CZ HRI1, 2011–2018* prostřednictvím Ministerstva zemědělství České republiky. http://eaagri.cz/public/web/file/631646/Harmonised_Risk_Indicator_HRI_1.pdf.
- ⁸⁴ EUROSTAT. *CZ HRI2, 2011–2018* prostřednictvím Ministerstva zemědělství České republiky. http://eaagri.cz/public/web/file/631626/Harmonised_Risk_Indicator_HRI_2.pdf.
- ⁸⁵ Česká republika, Ministerstvo zemědělství, *Národní akční plán k bezpečnému používání pesticidů v České republice pro 2018–2022*. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_cze-rev_en.pdf.
- ⁸⁶ Česká republika, Ministerstvo zemědělství, *Národní akční plán k bezpečnému používání pesticidů v České republice pro 2018–2022*. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_cze-rev_en.pdf.
- ⁸⁷ Evropská komise, Generální ředitelství pro zdraví a bezpečnost potravin, *Přehledová zpráva o udržitelném používání pesticidů*, říjen 2017.
- ⁸⁸ Česká republika, Ministerstvo zemědělství, *Národní akční plán k bezpečnému používání pesticidů v České republice pro 2018–2022*. https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/plant/docs/pesticides_sup_nap_cze-rev_en.pdf.
- ⁸⁹ <https://ec.europa.eu/jrc/en/health-knowledge-gateway/societal-impacts/burden>.
- ⁹⁰ Výskyt a odhadovaná míra úmrtnosti na kolorektální karcinom na 100 000 obyvatel, na základě údajů evropského systému informací o rakovině (ECIS) za rok 2020.
- ⁹¹ [Vymezeno jako hovězí, jehněčí a vepřové maso, 188,14 g/na osobu/d, čistá hmotnost odpadu v EU 2010, Studie o celosvětové zátěži nemocemi \(GBD\) z roku 2017 a M. Springmann](#).

-
- ⁹² [Spotřeba \$\geq\$ 5 porcí je pod průměrem EU-27 a splněno je jedno ze dvou dalších kritérií: a\) 1–4 porce pod průměrem EU-27, b\) 0 porcí nad průměrem EU-27, \[https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_ehis_fv3c&lang=en\]\(https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_ehis_fv3c&lang=en\).](https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_ehis_fv3c&lang=en)
- ⁹³ EUROSTAT. [[hlth_ehis_fv3e](#)].
- ⁹⁴ EUROSTAT. [[SDG_02_10](#)].
- ⁹⁵ [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/predchazeni_vzniku_odpadu_navrh/\\$FILE/00-EN_WPP_Czech-20150407.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/predchazeni_vzniku_odpadu_navrh/$FILE/00-EN_WPP_Czech-20150407.pdf).
- ⁹⁶ Evropská komise. *Příprava na budoucí AKIS v Evropě, čtvrtá zpráva Strategické pracovní skupiny pro zemědělské znalostní a inovační systémy (AKIS)*. Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova, 2019.
- ⁹⁷ Univerzita v Hohenheimu. [Zemědělské znalostní a informační systémy v Evropě: slabé nebo silné, fragmentované nebo integrované?](#)
- ⁹⁸ Evropská komise. [Czechia Horizon 2020 country profile](#).
- ⁹⁹ Oznámení České republiky Evropské komisi o SZP (na základě přijatých programů do července 2019).
- ¹⁰⁰ Evropská komise, [Operační skupiny EIP](#) (25. srpna 2020).
- ¹⁰¹ Monitorovací výbor pro rozvoj venkova České republiky ze dne 25. listopadu 2020, podkladové údaje – opatření M16.1.1.
- ¹⁰² Evropská komise. [Platforma pro inteligentní specializaci. Centrum pro digitální inovace](#).
- ¹⁰³ Evropská komise, ENRD, [Screening pátého roku programu rozvoje venkova ohledně programování a akčních plánů celostátní sítě pro venkov. Pracovní dokument, konečná verze, 24. ledna 2020](#).
- ¹⁰⁴ Evropská komise. *Kontextový ukazatel SZP C.24 Zemědělská odborná příprava vedoucích pracovníků v zemědělských podnicích*. Podle EUROSTATU [[ef mp training](#)].
- ¹⁰⁵ Česká republika. *Výroční zpráva o provádění PRV 2014–2020, ver. 2019.1*, Příloha o monitorování.
- ¹⁰⁶ Evropská komise. [Digitální srovnávací přehled, hlavní ukazatele „Využití a pokrytí širokopásmového připojení“ a „Digitální kompetence“](#).
- ¹⁰⁷ Evropská komise. [Index digitální ekonomiky a společnosti \(DESI\)](#).